

BALINDAB BATI ULAAKAW, URAMBAAW DI SINUKAS

KURIM KAJOONENI?

Aringulum kurimak : Alasaan Jéeju (Direkisiyon Alifabetisaasiyon Dakaar)
Ajoonenumi kurimak : Ataab Kujaabi (UNAL)
Aníngulooraa Kasankenak : Piyeer Mari Sámbu (Iniweesite Seeh Anta Jóob)

Akaanumi sáalindas : Sidi Lamin Daraame

© Aminisau ati mati ewañey di Mumelam
(Ministère de l'Agriculture et de l'Hydraulique)

ISBN 2-84240-112-3

Aminisau ati mati Ewañey di Mumelam ati Senegal oo ápurenulo élibarey uye di búrambenum bákori bati Mofam mati Farans di kasoorak kati Direkisiyon yati mati káninguloorak mukaaanaam **(DAPS) 137, Sacré-Coeur Pyrotechnie, Dakar.**

Wammi di élibarey

Wagarulomi kajuumenak balindab	5
FUGUUB 1: KUJUUMAK KASOFIMI	9
Buwaas 1: Wasofimi di fujuumaf funktalaf fati ewañey	11
Buwaas 2: kútaagulak kati karonjenak, ewañey, kakurak sinukas di kásuwenak úbaaraw	14
FUGUUB 2 : UROKAW, KUJOJAK DI YENTAAMEY YATI EWAÑEY	17
Buwaas 3: Wan luwaay épajulumati mati urokaw wati ewañey di mati kujojak kati kuwañaak	19
Buwaas 4: Kapooy bukanak kakaanemi urokaw wati ewañey	21
Buwaas 5: Wan luwaay esofumi mati yentaamey yati ewañey	24
FUGUUB 3 : KÚTAAGULAK KATI KAROŇENAK EWAÑEY, KÁSUWENAK ÚBAARAW DI KAKURAK SINUKAS	27
Buwaas 6: Luwa yati yentaamey	29
Buwaas 7: Karijuloorak sisiwasu sati muwañaam di kajuumenak líj kunoomak	31
Buwaas 8: Kásuwenak úbaaraw di kacookoorak urambaaw	35
Buwaas 9: Fujuum fati karonjen kakurak sinukas	38
Buwaas 10: Ebajey mumelam	40
Buwaas 11: kajuumenak múrokumaam di síbiraas sati Mansa di sísukas	43

Buwaas 12: Kare'entak bukanak búrom di mukaana mati síukas	45
Buwaas 13: Kapooyak útakasaw wabajemi di ewañey, kakurak sinukas di kásuwenak úbaaraw	47
FUGUUB 4: WARENTENUMI BUROKAB	49
Buwaas 14: Kamanjen mati ewañey, kakarajak di kaliitikenak urokaw wati kuwañaak	51
Buwaas 15: Kabenen emanjey kuwañaak, kujojak kati kurokaak, kujojak kati kaletumi di politik, kómite riiraal di kurokaak kati Mansa	54
Buwaas 16: Káninguloor di kabenen búyeget mati ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas	56
Buwaas 17: Ebajey bákoraab bati ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas	59
FUGUUB 5: KUJUUM KUCEE DI KUJUUM KÚLAMUKA	61
Buwaas 18: Kujuum kucee	63
Buwaas 19: Kujuum kúlamuka	66

Wañjarulomi kajuumenak balindab

Wan jootumi emanj :

Ewañey, kakurak sinukas, jambaalaj (jaleebaj), di karambaak waaf wabaje sembe di fubajaf, di buroñab bati anau Senegaal. Bare haani man siluwaas sijuupoña mati ewañey, kaanut man ewañey ésuum di bukanak. Roo kaanumi kajamoorak mati ebajey kujuum kunkul kati ewañey. Di kajamoor kucila kuwañaak kúluoorumi di kati Mansa di károkumemi di muriam mati ewañey, mankujuumen balindab ube bati ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas. Ejuumenijuumen di fujojaf fati kúdipitaak kati Senegaal, Me 25, 2004 man épurenuli? Suweñ 4, 2004.

Senegaal, au upine bukan 100 káriigumi burok koono 60 burokab booliil ewañey, kakurak sinukas, jambaalaj mba karambaak (kayaajetak di raaru). Di bákoraab babajeimi Senegaal, wáriiñe 17% di bukoo úpureul ; kama bukan kabaje sembe di karonenak fubajaf fati Senegaal. Kuwañaak koo fubajaf fooliil di ewañey fúpureul. Bare haani mo, ewañey ebabaj mátaañiam ume :

- Mumelam mati ewañey muyajut, poop músuumut ebaj
- Buñulenab bati yentaamey kakaño
- Siluwaas sajuumenimi mati ewañey síluoorut di mukaanaam
- Múrokumaam munkulam mati burokab muyajut
- Ewañey ékaaneriiti? di muwañaay majuupoe
- Kariñulak muwañaam kaan muri mucee júupoeriit
- Emanjey ériiñut mati ebajey eluukiitey, kanoomenak muwañaam kúsumut
- Kuwañaak kukarañut mati ewañey.

Mátaañiam umu mukaanumi ewañey eñoolenut ejak Senegaal, poop ejakut tíyañ di kunoomaku. Jiker, kájakaataak kati ewañey kukaanumi Senegaal di kúpuren emitoomit wáriiñe similiyaar 100 beet fúnoomul sinaañ, miilam similiyaar 25. Di laañ benen mátaañiam mati fúnoomulaf muriam, di mati ébajuley muriam di síukas sáamakas ban ujukaalemi bukaanak kacaaretumi dí kárieriitumi súum yaj mati káñoolenaati kariñul muwañaam kaan muri muceen. Uru búrom kaanumi fubajaf

fujakut di karaay yati ewañey, ban poop bacaarab di bulekab di juupo di bukanak.

Moo kammi Senegaal di kújinkum di ewañey, jambaalaj, di raaru beet epakey di bulekab, di kúbajum to urok waate karongen fubajaf fati bukanak di mofam. Roo cenceej ebaj fujuum funkul mati ewañey. Kama ewañ yunkul yoote karongen fubajaf Senegaal.

Kati Mansa, di kammi di kujojak kati kuwañaaq kujamoore mati kajuumen balind baate káyiisen mukaana munkul mati ewañey. Roo beet ekaan bukanak mankumaŋ ewañey, di kuroŋen poop fubajaf Senegaal.

Nan kuwonkumi fujoj, okutoobuur 2002, beet ejukey maapi kaanumi man buroŋab búsum di kuwañaaq, noo Peresidaŋ Abudulaay Wad áyiisenumi fujuumaf foola fati ebajey balind baate ekaan ewañey ejaw fácul.

Roo totook man kujojak kati kuwañaaq kumaŋe ewonk di kareesak kati CNCR yooliil kámik káamak senegaal beet kámaloor mati ewañey, di buroŋab bati kuwañaaq. Moo kammi kati CNCR di kusof lit mati kajuumenak balindab bati ewañey di fuleeŋaf fati út 2002.

Di kujamoore kajuumenak balindab ubu. Moo kammi bukanak karokemi mati ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas di kumaat kajuumenak balindab. Kujojak kati kuwañaaq, di kati Mansa, di karambenemi mati ebajey bákoraab bati burokab, búrom kumamaat Kámikak, di kujojak kati kuwañaaq. Kukaanikaan di kákaanum kutiŋak kan Mansa awalenumi bee ri síukas, man bukanak kati konsey reesiyonaal kumaat. Roo rambenumi man bukanak kúkaanum ejukey yati kuwañaaq, di kásuwenemi úbaaraw, di yati kuleebaaku. Púr to, di kulaañ kujoj man kúluoor di waciimi balindab. Nan uru banumi, di kújeetum balindab bee ri kúdipitaak mánkuninguloorubo kuban, di kuwotebo di fuleeŋaf fati Me 2004, Aperesidaŋau nápurenuubo suweŋ 2004. bare kuminisak kutooŋe kúninguloorubo di fujojaf fooliil fati sánwie 2004, jandi kuboñubo kúdepitaak kati Asambule Nasiyonaal.

Malegen bukanak kuɗoolenut kúluoor mati yentaamey bare kámikak kukankaan kujamoor di waciikimi di balindab ubu. Di kúluoor mati pánkulaañul kúmik mati yentaamey yan kujaamoorutumi mati yo. Moo kammi Balindab Bati Ulaakaw, Urambaaw di Sinukas di elako kurim kútiyaar kasofi? di kámik mati ewañey Senegaal di kuciiki? kaan balind. Iñee koo kulakomi buruɗ bati karonɗen ewañey Senegaal.

Jimanj mati

“Kati Senegaal kujamoore mati ebaj di simitas 20 use, balind bawotei? Asambule Nasiyonaal mati ewañey, kásuwenak úbaaraw, di kakurak sinukas. Balindab ube, jaat fujuum fáliɗe fati karonɗen ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas. Burokab di balindab ube boote karamben man ewañey ekaani? di muwañaaɗ majuupoe, fubajaf di fúliɗ, muwaña majake di mubajo nanoosani, di búkaanum bati fubajaf faronɗumi di kuwañaaɗ.”

KAYITAK KATI UREESAW WACIIKIMI TÁMI

CEDEAO (SEDEAO) : Fujojaf fati karongenak fubajaf Afirik ban bala'ab bujonemi (Foo fujoj fati mof 15, fatuuki? 1975, beet ekaan man síukas sati fujojaf síluoor, di sibaj fujuum fákon fati karongenak fubajaf fooliil.)

CNCR (SE'ENSE'ER) : Fujoj fati káluoor di kasoor di mukaana mati kuwañaak. Burokab bati fo karongenak fubajaf di síukas sati kuwañaak, di kajakenak buroᅇab booliil.

ISRA (ISIRA) : Etúuk kumanja yati káninguloor mukaanaam mati ewañey Senegaal. Burokuyo káninguloor di kajoonen jak waafaw wati ewañey ; etuuki? 1974.

ITA (ITEA) : Yoo fujoj kumanja, fáningulooremi mati eneney jak, dí karinulak muwañaam kaan muri muceen di siluupas, di ísiinas.

OMC (OEMUSE) : Fujoj fati kanoomenak munoomenaayam di dúniyaay. Foo fujuumemi man kanoomenak kukaani riiben di kujuumak kajamoori mati kanoomenak mof di mof. Foo beet karenten mukaanaam mati kanoomenak.

OMVS (OEMUWE'ES) : Fujojaf fati búrokum di fubajaf fati falaf fati Senegaal di yentaamey yati kabeelak kati fo.

OMVG (OEMUWESE) : Fujoj fati búrokum di fubajaf fati falaf fati Gambi ; foo káninguloor mati ulaakaw, urambaaw di sinuksas ; fubabaj étuuk yati mukaanaam mati ewañey, di kacookoorak kújinaamak.

UEMOA (IEMOA) : Fujoj fati mof 7, Afirik ban bala'ab buloemi, fanaame bákori, fatuuki? 1994. Bákoraab booliil kareesubo Se'efa (CFA)

Mukaanaam

Fuguub fútiyaar foo fúyiisumi mukaanaam búrom, di fúpajul mucee man footumi fúyiisen buu ewañey, di urambaaw, di sinukas sootumi sikaani? taate bee simit 20.

Wammi di fuguub 1

Foo uwaasaw uwe woom dó :

- ☞ **Buwaas 1 : Wasofimi, di fujuumaf funkulaf fati karɔɔnak ewañey**
 - ☞ **Buwaas 2 : Kútaagulak kati karɔɔnak ewañey, kakurak sinukas, kásuwenak úbaaraw.**
-

BUWAAS 1

Wasofimi di fujuumaf funkulaf fati ewañey

1. Kurim kápajuli?

balind báyiisene buruŋ : doo balind bápajule kujuum kati burok ban kumaŋe ekaan

fujuum Fati Mansa : doo burok bati Mansa ceb (an acee aŋoolenut aŋar futiŋaf fati Mansa)

epak di bacaar : doo lakomi furi upooñ

ebaj muri juup di mof : doo lakomi muriam mubajobajo di mofam biyok mánokenuumi di mofam mujuupout

2- Wan jootumi emanj

Jimanj mati jaat Senegaal ebabaj balind bati ewañey, urambaaw di kakurak sinukas. Di bo bukanak koote kúrokum di simitas 20 use. Balind bujuumenijuumen di kámik kabajoe di kuwañaak, di kaletumi di bfiinaatab bati Mansa. Kútaagulak kaŋarulomi kajamoorak kucila kúyiiseniyiisen di balindab mbi insi kukaan mo.

Balindab búkaanunkaanum mukaanaam mati karonjenak fubajaf di karaay yati kuwañaak nen :

- Ewañey, kakurak simukas, jambaalaj, kásuwenak úbaaraw, muriam mati karambaak, di raaru ;
- Karigulak muriam mati jambaalaj, úbaaraw kaan muri muceen ;
- Kanoomenak, di urok waawu (kasofoorak di kakaraŋak, ebajey múrokumaam, burokab bati kaliirak, di kalempak, di raaru).

Balindab búkaanunkaanum poop di mukaanaam mati kacinoorak, di mati kújinaamak nen kajuumenak kujojak kati burokab, kapooyak bukanak, karambenoorak, ebajey bákoraab, di kajuumenak kati kujojak kukambaanaak kuwañaak mati ewañey, kacookoorak kújinaamak, fumataf karambaak di raaru.

Pólitikey yan Mansa asofumi mati ewañey, sinukas di úbaaraw yoo lakomi kawalen mukaanaam umu di mati furiaf bee ri síukas, di kuwañaak, di kati kujojak kati burokab. Balindab ubu buriibooriiboor di bakaanerab ube :

- Ekat Mansa di burokab booliil nen kápajulak mukaanaam bukanak, fumataf mammukaani? jak, di káninguloorak pólitikey yajuumenimi yati burokab di raaru ;
- Kariiben man kawalenak mukaanaam muceen bee ri síukas kukaani di kaliten futiñaf fati kujojak kati so di esof furim di mukaanaam mucila, mati kacookoorak bucinab booliil ;
- Kajakenak buroñab, di bucinab bati kuwañaak, di eñes man kabajumi kujojak kati burokab, kujuumen urokaw di síukas sati kuwañaak.

Balindab busosof mati kati Mansa koote kápajul pólitikey, di kureg burokab baatumi ekaani? di ewañey, kakurak sinukas, di kásuwenak úbaaraw ; di kujuum poop mati ekaaney, di káninguloorak burokab. Bare uru kaani di káluoor di kurungaak kati kutiñak kawalenimi bee ri síukas, di kúpaalumak, di kati kujojak kati burokab, di kati sínukas. Balindab, di kujuumak kasofimi, kati karonjenak ewañey, kakurak sinukas di kásuwenaku, roo búrom roote ririiben wajamoorimi di Mansa, di kati konsey reesiyonaal, di kúpaalumak.

Pólitikey yati Mansa ejunjuum beet kápuren bulekab di bukanak, kuwañaak káfanñuma. Kati Mansa burokab booliil boo bulakomi kasofoorak kawañemi, di kuleebaak, di kati úbaaraw mankukaan burokab booliil jak, di kúbajum to buroñab boliil nen furiaf, músontenumaam, siluup, wañ, kakarañ, múraariuma di ricee. Fujuum faafu fati Mansa, eñes man bukanak kuri kupooñ mati muriam mubajobajo juup di mofam.

Pólitikey yasofimi mati ewañey, kásuwenak, di kakurak sinukas ejunjuum poop mati ekaan taate di waati man kuwañaak kubaj wan kati síukas

silunlumas kubajumi, (furi fajake, anooan nari apooñ), takum mofamu múgutoum muceen di búkuumenab, di kaligen futijaf fati aseekau, di ekaan urok úbuto wáyiiseni? di kurimak kati tentaam. Urok ucila úluooluoor di burokab ban Mansa asofumí mati ewañey, kásuwenak di kakurak sinukas.

3. KÁANUMAAL KURIMAK KÁLIDAAK UKE

Furim 5 : Ejuumey man bulekab búpur di bukanak, kuwañaak káfanjuma, roo lakomi burokab basombenomi di Mansa. Kati Mansa koote kusofoor kuwañaak, kuleebaak, di kumataak, di kakaanemi urokaw uwu, mankubaj waatumi kásuumen buroḡab booliil. Koote ebaj furiaf, siluup, wañ, músontenuma, múkaraḡuma, múraariuma di raaru. Mansa koote ejuum man furiaf fubajo juup taate di waati, muriam di muwañi? juup di mofam jakumbi kaan fúnoomul nanoosani.

Furim 6 : wan kumaḡumi ebaj di burokab bati kásuwenak, di karurak woowe :

1. Ebaj bakaaner bucee bati ebajey juup mumelam mati ewañey muwañaam mameeḡe, burokab, kakaraḡak di kaliitenak burokab kuwañaak moo bulekab leebujuupo di kábajaataak mumelam, wan múrokumaam, di kújinaamak ;
2. Ejuum man fubajaf furoḡ di kuwañaak, buroḡab di búsuum di buko ; di ebaj fujuum fati kasofooriil di mátaañaam ;
3. Kajaken buroḡab bati kuwañaak, di ejuum mankubaj múrokumaam nen silopitaan, silekoor di raaru ;
4. Kapooy kújinaamak, di kacookoorak fubajaf fati yentaamey mati bukanak pankumanj mukaanaam mati kañulenak yentaamey ;
5. Ebaj fujuum faate ekaan kati kujajak kati burokab kumaḡ burok di síukas sati kuwañaak ;
6. Ejuum man ewañey elako futij fúwaaniin fati karoḡenak fubajaf di karaay yati ísiinas, kaliirak di kalempak, bucinab bati bukanak di bújakum to, mati munoomenaay mubaje di mofam biyok mutebi? bee ri mof muceen.

Kútaagulak kati karongenak ewañey, kakurak sinukas, di kásuwenak úbaaraw**1. Kurim kápajuli?**

fútaagul fálije : buruj bati ekaan waaf jak

kátakas (búyiik) : mátaañie man Emitey ebetenulo di bukanak

fubaj fati marise : fubajaf fabaji di mukaana mati kanoomenak

burok bati ewañey : enaaka, kafat, mba kalaak dán bukan, fujoj mba an akaane burok bati ewañ

fujuum di luwaay : fujuum fan luwaay esene an, mba di waaf

futiñ fuwalenaay : fujuum fati kawalen burok bati Mansa tan bujakumi ekaani? di síukas

2- Wan jootumi emanj

Pólitikey yati Mansa mati ewañey, kásuwenak di kakurak sinukas rembooremboor di kútaagul kálije kabaje mukaanaam ume :

- karongenak fubajaf, koo burokab baatumi ekaani boote ejak, di baj waaf wameenje wajake, bukanak di kumajuwo. Doo pánjawum di ebaj balind bajake di kujajak kati burokab di síukas sati kuwañaak ;
- burok di búyeget bajoone jakum kágootenak kubajo di bukanak tutor kuwañaak di kati síukas sílunlumaayas, mba tutor ániine di aseek ; bukanak di kure di kutiñak, di waafaw wati Mansa ;
- karongen kújinaamak bee mati káronumak di ko pamkukaani di kacookooruko jak mambi kureeb to iña bee ri kuñiilak kajom ;
- burokab bati ewañey ebaj sembe, di jijooleen jinoomen muwañaam
- kawalen mukaana muceen mati Mansa bee ri kutiñak kati síukas

- esen furim di burokab, kati kutiñak kati síukas, kati kujokak kati ewañey di kuceen ;
- ebaj di kujajak kati UEMOA, di CEDEAO, mukaana mákon mati kanoomenak nen káluoor di bacaamab bati kúduwaañak, bati kanoomenak waafaw, ekatey bukanak mankujaatoor mof di mof balitenuitiil, di kunoomen waafaw wooliil di mofam mammi di kujajak kugabaak uku ;
- kasofoorak kukaani?, di karambenoorak mati kásuumenak buroñab bati bukanak di síukas. Bukanak búrom kúrur uñenaw di burokab ;
- búpaalumab di burokab (siporoseas) tutoor Mansa di kati bákoraab, di kati kujajak kati burokab, di kati síukas ;
- ebaj fujuum fati kawalen burok bati Mansa bee tan bujakumi ekaani? di síukas.

Pólitikey yati Mansa mati kajakenak ewañey, kásuwenak, di kakurak sinukas ejunjuum di kútaagul 15 kálinje. Mukaanaayam mati ko di ure mujoonjoore :

- kajakenak mukaana mati ewañey bálamuk ebaj wayit di Mansa, kujajak kati kuwañaak káfanjuma, kákaanum di kakaanemi urokaw uwu, di esof fujuum man bukanak kukat kágootenoorak di síukas sati kuwañaak ;
- ebaj balind bajake bati ewañey yentaamey, ewañey, kásuwenak, di kakurak sinukas ; bukanak kubaj, di wayit wati Mansa, sinaaka, ufat mba ulaak dan koote burok ;
- kápajul di balind mukaanaam munkulam mati ebajey mumelam di kajakenak ewañey, kásuwenak úbaaraw, di kakurak sinukas ;

- kákaanum poop mambaj fujuum fati kasofoor kuwañaak, kuleebaak di kumataak di mátaañiam nen kakurak, ebajey mumelam, káyiisenak di kakaraᅇak kooliil wajawumi bee ri burokab booliil, di karambeniilak bákoraab búrokumaab, di káninguloorak waafaw wati burokab booliil.

3. KÁANUMAAL KURIMAK KÁLIᅇAAK UKE

Furim 8 : kútaagulak káliᅇaak mati kajakenak burokab bati ewañey, kásuwenak, di kakurak sinukas kooke :

- kajakenak burokab bati ewañey bálamuk esen wayit wati Mansa kujojak kati kuwañaak, di ebaj fujuum fajake di Mansa fati ewañey ;
- kákaanum di bukanak kakaanemi urokaw wati ewañey ;
- ebaj balind bati ebajey yentaamey bee burokab ;
- ebaj fujuum mati yentaamey ;
- ewañ muri majuupoe, kátiwoorak muwañaam, di ejuumey man muriam mubajo di munoomeni? jak di mariseey ;
- kásuwenak úbaaraw, di kacookoorak karambaak ;
- kajakenak burokab bati kakurak sinukas ;
- ebajey to iña mumelam bee burokab ;
- kateep siluup sírokuma di kajuumen urok wati Mansa di síukas sati kuwañaak ;
- ejuum man kágootenak bukanak kúpur di síukas sati kuwañaak ;
- kasofoorak di mátaañiam (kátakas) kuwañaak, kuleebaak di kumataak, di kakaanemi urokaw uwu ;
- káyiisenak di kakaraᅇak bukanak wajawumi bee ri urokaw wati ewañey ;
- kalitenak emanjey burokab kati kujojak kati ewañey, di kati kujojak kati síukas, di kurokaak kati Mansa ;
- káninguloorak mati ewañey, di káliᅇenak fujojak fati mati ewañey, kásuwenak, di kakurak sinukas ;
- ebajey bákoraab bati karoᅇenak ewañey, kásuwenak di kakurak.

FUGUUB 2

UROKAW, KUJOJAK DI YENTAAMEY YATI EWAÑEY

Mukaanaam

Fuguub 2 ufe kápajul kujuumak kati kujojak kati sísukas, di kati karokemi di ewañey, di kati bukan kuceen. Dóo kúyiisenumi futiñaf fati Mansa mati ekaaney kámikak di bukanak, di fati kasofoorak kooliil di kátakasak mba di mátaañaam man kubajemi di ewañey.

Wammi di fuguub 2

Uwaasaw uwe woom di fuguub 2 :

- ☞ Buwaas 3 : Wan luwaay épajulumi mati urokaw wati ewañey di mati kujajak kati kuwañaak
 - ☞ Buwaas 4 : Kapooyak bukanak kakaanemi urokaw wati ewañey
 - ☞ Buwaas 5 : Wan luwaay esofumi mati yentaamey yati ewañey
-

BUWAAS 3

Wan Luwaay épajulumi mati urokaw wati ewañey di mati kujojak kati kuwañaak

1. Kurim kápajuli?

karamben kati Mansa : karamben kájawumulo di bukan kati Mansa
Fujoj Fati búnaamoor (Federaasiyoy) : fujoj fanaamoori? ; fubabaj wayit di Mansa ; ñoolene kaan fujoj fanaamoore kujoj (fujoj fati pólitik, sendika) kati mof di mof
siw yati urok wati ewañey : urok wájawumulo di muri (waaf) mba siw yati ewañ
bápaalumab : mukaana mati kasofoor di burok ban bukan koom di ekaan nen porose di ricee

2. Wan jootumi emanj

Ebajey fujuum fati urokaw wati ewañey nokoorunokoor di kujuumak káliñaak kati balindab bati ewañey, kásuwenaku di kakurak sinukas nen mányiisenimi di furim 9 ; jakenjaken poop kujojak kati kuwañaak.

Waaf ugaba wajake ubaje di fujuumaf fati balindab : útiyaaraw, balindab bugogor bukanak búrom, ániine, aseek mba añiil áriiñe burok ; púr to di busofiil kure ebajey burokab, di kasofoorak kati Mansa mati ewañey, kásuwenak di kakurak sinukas.

Jaat kusensen buruñ kakaanemi burokab bati ewañey mankujuumen kujoj nen federaasiyoy, kujoj kati bukan kanaame burok, mba kanaamut burok tíkara di kupooy urokaw wooliil di kuramben káamudomi emanjey mukaanaam mati burokab.

Kujojak kati bukanak kanokoorutumi burok kuɗoolene kujoj nen mankuumaɗumi :

- tan bukanak kucinumi mba ban kurokemi ;
- riiben di muwañaam mooliil, di siwey yati ewańey di urokaw.

Kujojak uku kuɗoolene kusof bápaalum di kupaaliil kati mofam malofoorumi di Senegaal di kati dúniyaay. Kutinjak kati Mansa nen kuminisak di kati Mansa kammi di síukas, kabajumi buwaas di ewańey, kásuwenak di kakurak sinukas koote kubaj mukaana mati kámiken di kujojak kati kurokaak kan kusofooremi burokab. Mansa kutooɗ kúluoor di kakaanemi burokab bati ewańey mánkuninguloor siluwaas sajuumenimi mati kujojak kati ewańey kuban di kujoonenuso. Emanjey kujojak kati ewańey jakumbi ere di ebaj wayit ceb di Mansa, Mansa kúluoor di kati kujojak uku kati karambenak ebajey bákoraab bati burokab. Kariibenumi wan balindab busofumi mati kujojak kati ewańey ceb kusenemi.

3. KÁANUMAAL KURIMAK KÁLIĐAAK UKE

Furim 9, kacal 1 di 2 : urokaw wati ewańey, kásuwenak, fumataf, jambaalaj, kaliirak di kalempak di raaru, di kujojak kati kakaanemi urokaw uwu, doo búrom babaj fujuum di balindab bapooyuro di burokab.

Fujuum fucila foote ekaan fákonaf di kúniinaak, di kuseekak di kuńiilak káriinɗumi ekaan urokaw wati ewańey.

Furim 10, kacal 1 di 2 : kakaanemi urokaw wati ewańey kuɗoolene kujuumen kujoj kati ewańey nen federaasiyoɗ, di kujoj kuceen kammi di kujojak kati bukan kamaɗe kasofoor di kajakenak burokab booliil, di kabenen emanjey yooliil di burokab. Kujoj kucila kati ewańey an nuɗoolene unoken dó, fujoj fuɗoolene funoken dó bee kapooy mukaanaam mooliil.

Kujoj kati kuwańaak kuɗoolene kujojenoor di síukas, di sireesiyonɗas, di mofam mba mof bee di mof, di ewańiil mba bukanookan di muwańaail.

BUWAAS 4

Kapooyak bukanak kakaanemi urokaw wati ewañey

1. Kurim kápajuli?

kasofoor aroka di mátaańie : karamben aroka abaje mátaańi di ekaaney burokab boola

músofooruma kurokaak di mátaańaam : roo kujuum kan balind busofe mati karambenak kurokaak mánkupur di mátaańie

karoken mba kápurenul balind : roo futiņ fati aperesidaņ ati mof ; oo aate kápurenul balindab man bukanak kutooņ burokab di bo

2. Wan jootumi emanj

Kakaanemi urokaw wati ewañey, balindab ube busensen kusofooriil nen kurokaak kati Mansa nan kubajemi mátaańie di burokab booliil.

Walakomi kasofoor aroka di mátaańie, ugoror waaf wajuupoe nen kasofoor aroka ábukoe di burok, mba násumut, mba simitas soola sati káyokulo burok síriiņe, ebaj bacaam bati kuńoolool di ricee, ricee. Bare manooman nokoore arokaau naate esen síkori jandi ebajey uru.

Di karaay yati balindab bati ewañey, boo waaf wunkul, wan kuwonoore di kujuumenuwo. Kumammaņ man kuwańaak kubaj poop karamben nen kurokaaku, kágootenak di kugumbulo tutor kurokaak.

Mansa pánkurur uńenaw wooliil di kasofoorak kuwańaak di simitas futok sítiyaaras. Bare tan oomańaa, an aņoolenut amanj buu kasofoorak kucila koote ekaani?

Malegen, ute kumammaŋ man bukanak kakaanemi urokaw wati ewañey kupooyooro bukoo fañjil, di bukanak kooliil, di waafaw wooliil di mátaańiam ume : kásumut, ecetey, kafanlenak, kábuko au di burok, di ricee, ricee. Uru kaanumi kati Mansa di kujuumen músofooruma kurokaak di mátaańie tíkara kakaanemi urokaw wati ewañey di kubaj kasofoorak uke.

Roo kammi kati Mansa di kúluoor di kurokaak kawańemi mankujuumen músofoorumaam ume maatumi egor bukaaku károkumemi di muwańaam. Burokab ube bukaanikaan simit sigaba, Aperesidańau ati mofam bápurenuler balindab bati ewañey.

3. KÁANUMAAL KURIMAK KÁLIDAAK UKE

Furim 14 : Bukanak kakaanemi urokaw wati ewañey koote kubaj kasofoor (karamben) nen kupaaliil kuroka kaaku.

Kati Mansa kujuumenjuumen músofooruma kuroka. Pánkurur dó uñenaw wooliil di simitas futok sítiyaaras sati ekaaney burokab.

Furim 15 : Kati Mansa koote káluoor di kujojak kati ewañey mankujuumen kabind kati burok búsofooruma kuwañaak, di káronumemi di urokaw wati yo. Burok bucila boote ekaani? di simit sigaba, Aperesidaᅇau mánapurenulo balindab ube.

1. Kurim kápajuli?

balindab mati burokab : doo kujuum kan balindab busofe mati ekaaney burokab bati mofam

eguubey muriam : káfimen muri maate kanoomeni jakumbi muwaaken kakaño

jamooraay di burok : kajamoor di mukaana mati burok tutoor kurokaak di kacilumi burokab. Kajamoor kucila kubabaj fujuum fati balind

kabaak kati waaf : waaf wabajoe nagoonan di kabaak kati waaf nen jíbaar mba enuk

múrokuma : kañ kaate karambeni (eñari) beet ekaan burok nen kajandu, yentaam, émasiin, sembe sati an, di raaru

2. Wan jootumi emanj

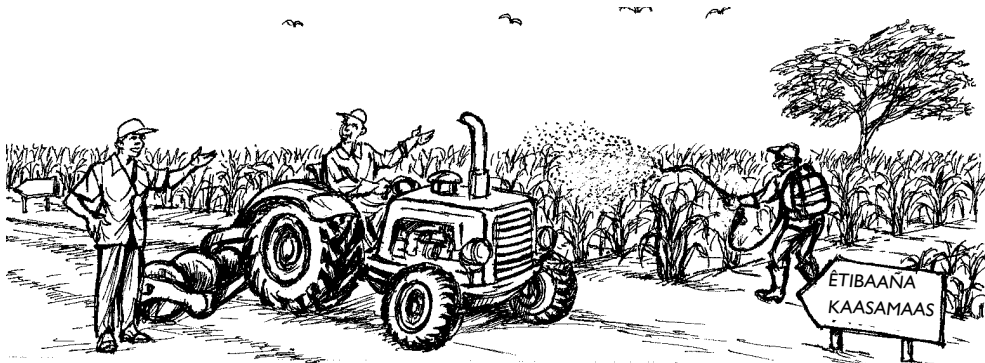
Ebajey futiñ fati kápajul di buruñ mukaanaam mati ewañey, kásuwenak úbaaraw, di kakurak sinukas Senegaal, waaf wunkul waam di balindab ube. Ugogor mukaanaam mati kajakenak urokaw wati ewañey.

Man bukanak kúlawul fujuumaf fati burokab yentaamey di buroñab, kufefel di balindab kurim kuceen nen :

- múrokumaam : yentaam, siluup, sinuk, símasiin mba bukan, mba ricee, dan an aate eñar manakaan burok bati ewañ ;
- yentaam yati eluup doo kafat, karamba, biit mba waaf wati fiil dan kati fiilaf koom di ekaan burok, bariibenut di balindab bati burokab ;

- ísiin yárokume di muwañaam yoo egoolene eriiben di balindab bati kurokaak kati Mansa, mba di bati jamooraaay di burok.

Yoo an mba fujoj fati bákori furungeyomi ; pankuŋar kuroka kan koote bacaam riiben di balindab bati burokab di bati jamooraaay di burok.

Mansa pankujuum man balind bubajo di kaŋaremi yentaamey yati fiilaf fooliil mankurok. Balind bucila boote káluoor di kujojak kati ewañey di kajuumenak kati bo.

Pambujooŋoor di sisiw 3 sati ewañey : muwañaam, karinulak di eguubey yati mo, di kanoomenak, eneney yati mo ; di urok waaw nen kaliirak, burok mankucaami, di káyiisenak bukanak kucinak kati síukas sati kuwañaak (Túriisum riiraal).

Kati Mansa pankuramben kujojak kati ewañey, di kabajumi ufat, mba ulaak wati siluup, mankubaj bákoraab bati burokab ; bare doo pánjawum di wan koote kásiñe mati kacookoorak jak fubajaf fati yentaamey.

Karokemi di bukanak kati síndoil, kati ísiinas, di kunoomenaak kati muwañaam, koote kubaj múrokuma múwaaniin (majake), di bakaaner bunkul di ewañey.

Kati Mansa kumammaŋ múwañuma munkul mubajo di bukanak. Moo kammi koote kujamoor di kujojak kati kuwañaak mánkuninguloor wajuumenimi mati ewañey, di kujoonenuwo di simit sigaba bálamuk kápurenulak kati luwaay uye.

3. KÁANUMAAL KURIMAK KÁLIDAAK UKE

Furim 17, kacal 2 : Kati Mansa koote kajuumen mukaana mati kasofoor kuwañaak di kujojak kooliil di ebajey bákoraab bati burokab. Kasofoor kucila koote ekaani? di kamaŋumi ekaan burok baate kajaken kújinaamak nen kañulenak yentaamey, kásuwenak úbaaraw, fumataf karambaak jakumbi kureem, kajuumen úlinga jakumbi yentaamey ekaño, di ricee, ricee, nen mányiiseniña di furim 73. Burokab ube boote ekaani? di simit 3, bálamuk épuruley yati balindab ube.

Furim 21 : kati Mansa koote kúluoor di kujojak kati kuwañaak mati káninguloorak balindab basofeenimi mati ewañey kuban, di kujoonembo riiben di mukaana masofimi jaat mati ewañey, kásuwenak di kakurak kati sinukas. Burok bucila bukaani? di simit sigaba bálamuk épuruley yati balindab ube.

FUGUUB 3

KÚTAAGULAK KATI KARONENAK EWAÑEY, KÁSUWENAK ÚBAARAW DI KAKURAK SINUKAS

Mukaanaam

Fuguub 3 foo bee mati karonenak urokaw wati ewañey, kásuwenak, di kakurak sinukas ; dóo kati Mansa kúyisenumi pólitikey yajamoorimi mati yentaamey di fujuumaf fooliil mati elañey kujiker balindab basofeenimi mati yentaamey, úre Senegaal.

Wammi di fuguub 3

Fuguub 3 fubabaj uwaasaw uwe :

- ☞ Buwaas 6 : Luwa yati yentaamey
 - ☞ Buwaas 7 : Kariñuloorak sisiwas sati muwañaam, di kajuumenak liñ kunoomak
 - ☞ Buwaas 8 : Kásuwenak úbaaraw di kacookoorak urambaaw
 - ☞ Buwaas 9 : Fujuum fati karonen kakurak sinukas
 - ☞ Buwaas 10 : Ebajey mumelam
 - ☞ Buwaas 11 : Kajuumenak múrokumaan di síbiraas sati Mansa di sísukas
 - ☞ Buwaas 12 : Kare'entak bulanak búrom di mukaana mati sísukas
 - ☞ Buwaas 13 : Kapooyak útakasaw wabajemi di ewañey, kakurak sinukas, di kásuwenak úbaaraw
-

BUWAAS 6

Luwa yati yentaamey

1. Kurim kápajuli?

eseney yentaamey : esenuyo aceen ábuto

esen yentaamey di jícil : emaag yentaamey bee waati Mansa nayabuyo

kamaagoorak yentaamey : yoo eenomi yentaamey an ákon acilutuyo

luwa yati yentaamey : luwaay yunkuley yati kacookoorak sentaamas

kasenoorak sentaamas di fiilafu : kamaagooruyo di fiilaf

2. Wan jootumi emanj

Fujuumaf fati sentaamas di kucee kufaje kátaańi esof Senegaal jaat di balindab bati 1964 bati eseney sentaamas bukanak di síukas. Roo fútaagul fáamak di efokey burigoorab babajemi di síukas mati sentaamas. Fúpurempuren fufaanaf bándoor manfukaan to funkul fati esen yentaamey kaḡoolenumi kurok di yo. Jaat yentaamey fubaj fati bukanak búrom, fan an uḡoolenut ukaan wan ucile.

Bare jajaw piyo di kújukul mati eḡaruloot wan kumaḡumi, mátaańaam mati ebajeyo muroḡe di síukas. Jaat wafaḡumi ebaj ró sembe, eńes mankupooy balindab bati eseney yentaamey, poop di kuńes, tiiti mantiitie, kare'en bukanak di ebajey yati yo.

Luwaay uyu ecenceeḡ fujuum funkul fati kacookoorak sentaamas di mofam búrom. Kaanumojaat, fujuum fucila panfubońi bee ri fujoḡaf fati kúdipitaak taate di simit sigaba, bálamuk nan apresidaḡau ati mofam aate kápurenul balind bucila. Fati sentaamas foote poop fúyiis wan luwaay esenumi

bukanak, karokemi sentaamas, di kati síukas, mánkúpuren wajakutumi di luwaay yasenumi Mansa buruŋ manasof sentaamas. Kaanumojaat, buruŋ bunkul pambuciibeni? mati burokab di sentaamas sati ewañey, kásuwenak úbaaraw, di kakurak sinukas.

Yoo ecilumi élaañuley kujuk mukaana mucee mabajumi di luwaay mati sentaamas :

- kapooyak di síukas wan luwaay esenumi kurokaak sentaamas, di kati kómite riiraalas ; kapooy kucila kootumi ekaan arokaau aluk fubajool, lee waaf ubaj ;
- Eseney yentaamey di jícil mankuŋoolen kumaagooruyo kañen di kañen (kanoomen, mba esen mankurok mbi kucaami? mba emaag...) kaanumojaat, aamumi di burokab di yo naŋoolene asen yentaamey yoola ;
- kasenoorak yentaamey di fiilaf tíka an nuŋoolen urokuyo di fuluk fabile kapiyo. Arokaau naŋolene asen yentaamey di fulukaf acee ati fiilaf ;
- Katolomeak yentaamey mankumaagi wan amaŋumi di burokab booli. Babaj to majake mameenje : eseney buruŋ arokaau manatolome yentaamey di wan amaŋumi mankumaagool di bákoraab.

Waaf úfeegiir kuñese di fujuumaf funkulaf fati sentaamas :

1) kapooyaku sentaamas ; 2) karentenak ebajey sentaamas man bukanak kurok di so ; 3) núbajum di so bákoraab búrokumaab, poop di baj di Mansa, di kómite riiraalas, bukan kamanje burokab, kaŋoolene kukaanubo.

3. KÁANUMAAL KURIMAK KÁLIŊAAK UKE

Furim 22, di kacalak 3. Wan kuñensumi dí Fujuumaf funkulaf fati sentaamas :

- kapooy kurokaak, bukanak, di kómite riiraalas di sentaamas san koomumí dí búrokum,
- karenten ebajey sentaamas man anooan aluk fubajool di yentaamey, Mansa, di kómite riiraalasu di kubaj yaj bákoraab búrokumaab, di kuroka kamanje ríiŋ burokab. Mankucookoor jak piyo fubajaf fati yentaamey, di kurenten ebajey yentaamey ewañayey di síukas, di ísiinas.

BUWAAS 7

kariguloorak sisiwas sati muwañaam di kajuumenak líg kunoomak

1. Kurim kápajuli?

an ati Mansa : an ati mansakunda aḡoolene asen buruḡ di mukaana

kunoomak : bin, ban uḡoolene unoomen munoomenaay

lúuma : karees kan kúwonkumemi kunoomak káamakaku kabajemi waati bee ri waati, mba funoom bee ri funom, fajojene bukan kati kómiin, mba kómite riiral di mofam mati Senegaal

funoom fati waati bee ri waati : roo poop lúuma

buruḡ bajamoori? di ewañey : doo balind bajuumeni? mati ewañey muwañaam

búrambenum : roo bákori ban Mansa mba fujoj kusene bee kasoor di burok bajuumeni? (bee ri bukanak)

2. Wan jootumi emanj

Kariguloorak muwañaam kankaan buruḡ búpakuma di mátaañaam mabajemi di muwañaam. Poop benenebenen fubaj kuwañaak di síukas, di paken bukanak di bacaarab. Di butitab muwañaam, mof di mof kariguloorakumo kukaanekaan mámmuriij bukanaku, di kugumbul jatiit jatiit man kútebeuumi di mofam múbutaam ; poop kaanekaan man muwañaam maatumi kanoomeni? tíyaḡ mubaj sembe di mofam. Moo kaane Mansa di kúluoor di kujojak kati kuwañaak mankujuumen kabind bati kariguloorak muwañaam.

Wan kujuumeni kabindak beet woowe :

- eñes emanj muwañaam majakumi ewañ Senegaal maḡoleni munoomeni? tíyaḡ ;

- eñes poop emanj waceenjumi ebaj di múrokumaam mankuwañ muri munkul di mofam.

Di wajawumi bee ri kuwañaak fajiil, babaj kujuum kasofi? kati kajojeniil di fujoj fabaje wayit mánkuluwoor di burokab, di kufaj mankuroke jak.

Kaanojoaat, kujojak káamakak kati kuwañaak, di kati karijulaku, di kanoomenak muwañaam, koo kucila kuɗoolene kusofi nen kujoj kati kuwaña kanaamoore. Roo ɗoolene kaani? di mofam búrom, mba di kapan kati kuwaña, mba di kaan muwaña manooman fujojumo. Wayit ucila wati etukey kujojak Mansa mba an, an luwaay esene buruɗ, oo abile eseniwo, oo babajer buruɗ di fujojaf fáamakaf fati kugamoorak mati ewañey, kásuwenak úbaaraw, di kakurak sinukas. Foo fucilumi kapooyak, burokab bajamoorimi di luwaay uyu, di esen buruɗ di wajawumi bee ri kálijenak ewañey, kásuwenak úbaaraw, di kakurak sinukas. Bare ɗoolene baj di muwañaay mákon mba mameenje fujoj fákon fáamak fati kuwañaak.

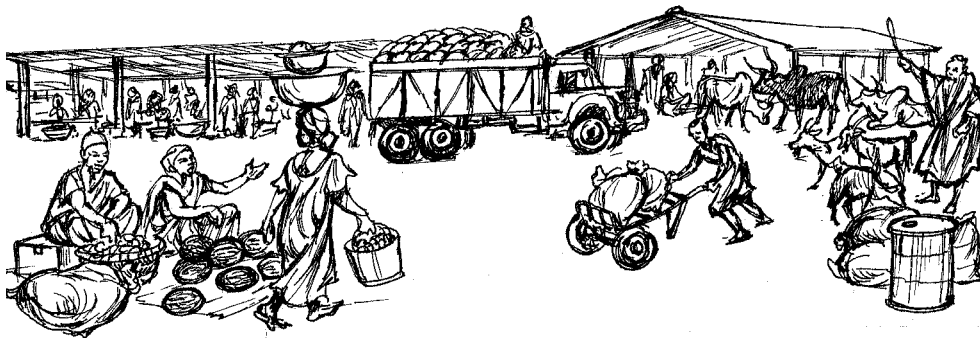
Kajuumenak kujojak uku di wayitaw wati Mansa, di man kootumi burok, doo búrom kusankensanken kulind.

Di fujoj fáamak fati kuwaña fabaje wayit, kuwañaaku kujamoorejamoor kulind mankootumi ekaan man burokab bujak di kujojak kooliil.

Balind bucila Mansa naɗoolene aranembo, eeno sensen mo, poop cenceer mo di buroɗab bati Mofam. Kaanumojaat, anooan, aamumi di fujoɗaf facilumi sentaamas sati kapan kucila, naate kariiben balind bucila. Bare, jandi buraneni?, kujoɗak kati kuwañaak koote kumaɗubo.

Laañ benen, kujoɗak kati kuwañaak káamakak kabajumi wayit wajuumenkomi, kubabaj buruɗ bati eyab bákori di anooan ati fujoj faam di fujoj fáamak, fati kuwañaak, bajamoori? di kujuumak kúrokumaak kan kureguña. Síluumaas Senegaal, kankaan kunoom kajake di kanoomenak muwañaam, di muriamu. Mansa di kómite riiraalasu soo siñesumi kujuumak kati karɗenak kunoomak di karɗen kunkul.

Síluumaas sati sireesiyonas, di síluumaas sati Mofam, soo simatemi takum kágootenoorak kubaj di kunoomak kati muwañaam, di kati ulaamaw, poop di simat man muwañaam munoomenaayam mujak, di simanjen bukanak wammi mumanjenaay di kunoomak (butum funoomaf).

Káninguloorak muwañaam eeno muwaña majake di kakurak, mba di kulukak, káninguloor kucila kubenembenenko sembe mankupooy masetam mati muriamu, di kuɗoolen kunoomenumo tíyaɗ di mofam múbutaam.

Di kajuumenak síluumaas usu, Mansa yoote emat man wajuumenimi ukaani? di mofam, di emat poop bukanak mankuriiben wan kujamoorulomi di fujoɗaf fati Mofam manenumi tákon fubajiil mati Afirik, kajonabalay, fan kuwonkemi UEMOA, di fan kuwonkemi CEDEAO. Mankubaj fujuum

fati kanoomenak fálije, di baj kajamoor kálije di kujojak kati kuwañaak káamakak kabajumi di mofam, di mofam mati Afirik kajona balay mammi di kujojak uku, cenceej kariiben man wajamoorimi di urujaw wati ewañey, di kakurak sinukas, di wati kanoomenak, di káninguloorak di poop urujaw wati kamanjenak di mukaanaayam mati kunoomak uribeni? jak. Mansa eñoolene esof fujuum fati kapooy, mba karamben di bákori kuwañaak, eeno cenceej mo, mba eeno funoomaf fúsumut di kunoomak kati tíyaŋ. Bare noonu pankaan di buruj bajamoori? di kujojak kati UEMOA, CEDEAO di OMC.

3. KÁANUMAAL KURIMAK KÁLIŊAAK UKE

Furim 32 : piyojaa éluuma yáamak ebabaj di síukas salofumi dakaar di simitas futok nan kusofumi luwaay uyu. Mansa di kómite riiraal sati lúuma ecila bukoo kujamoore kajuumenakuyo.

Furim 35 : Mansa yoote kapooy man bakaanerab buriiboor di kujuumak kasofimi di mofam, di kan UEMOA di CEDEAO kujamoorumi mati urujaw wati ewañey, kanoomenak, káninguloorak, di karambenak kuwañaak di mukaanaam mati kunoomak kati muwañaam.

Furim 36 : Mansa esofesof kujuum kati kapooy mba karamben di bákori bee kagumbul, mba kápuren mátaañaam mabajemi di kanoomenak muwañaam tíyaŋ, di UEMOA mba di CEDEAO nen mankujamoorumi di fujojaf fati mofam búrom mati funoomaf.

Di kámikak kabajemi tutor mof mameeje, mba mof di mof, Mansa eñeseñes kápuren mukaanaam majakutumi di kunoomak.

BUWAAS 8

Kásuwenak úbaaraw di kacookoorak urambaaw

1. Kurim kápajuli?

elukey úbaaraw : burok bati ewañ, kapooy urambaaw di etingey úbaaraw (butonjab)

kateya : yentaam yawaloe ban mumelan mute'emi

butonjab : bin ban kusene buruñ man bukanaku kuting úbaaraw

kásuwenak úbaaraw : roo elukey di etingey úbaaraw

ereebey yati kújinaamak : roo úbaaraw ureebooroe, let búkaanum bati anau

masetam mati bukanak : kujuum kan Mansa esofe bee masetam, di éjuey yati bukanak di sinukas

2. Wan jootumi emanj

Luwaay esosof mati kacookoorak urambaaw roo eenomi kásuwenak di etingey úbaaraw. Burokab ubu bugogor wanoowan, waje'e bee ri kásuwenak, kapooyak, kacookoorak, emiiney, mba ecaney úbaararaw ugumbul man wammi di éjim uliil jak, di úlaañul. Kásuwenak úbaaraw kaanekaan kújinaamak kureeb jak, di kuroñ. Burok nen ubu waaf wameeñe kuñes ró nen ebajey kúbaarak kúrokumaak, majakam mati kújinaamak, kálaañenulak úbaaraw wammi di éjim, kacookoorak bánukureñab, di fufenaf, karonenak yentaamey di uteyaaw wati mumelam.

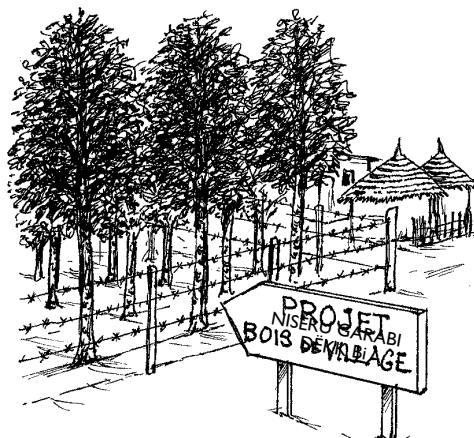

Kacookoorak fubajaf fati urambaaw kukaaneikaan di kabind kúrokuma kan kurokaak karokemi mukaanaam mati urambaaw koote kajuumen. kabind kucila koo kootumi kapooy emiiney úbaaraw bíbibil.

Ewañey sentaamas poop panekaani? riiboor di balindab bajuumenumi mukaanaam mati urambaaw ; nen ewañ di karamba kan kúfirene, yoo panekaani? di bújamoorum kurokaak kapooyemi urambaaw.

Kariibenak balind bati urambaaw di bubujab ban ootumi elaw manubaj buruñ, kujajak faj mati léekukaanaati yentaamey mányeel mba karambaak mankureeb. Ubáar ucee wammi di éjim letubuji? di bulibutab.

Fufenaf di uruñaw wati sinukas, doo búrom balindab bati urambaaw busosof ró fujuum fálije. Kúfirenfiren kápuren fufen, mba buruñ bati sinuk di urambaaw úkurumaaw sinukas, di ulaakaw, di ban koomumi di kásuwen úbaaraw, mba uselaw wammi di éreebul, mba ban kulaañumi kúsuwen úbaaraw. Poop ebetey úbaaraw bee kafenenak sinukas kúfirenfiren ; kareemenak urambaaw kúfirenfiren. Sambun san úwote manuyaben poop kúfirenfiren di karambaak, eeno uriibenut uruñaw wan kusenumi di kapooyak urambaaw.

3. KÁANUMAAL KURIMAK KÁLIDAAK UKE

Furim 39, kacal 4 : Bubujab kúfirenfiren eeno :

- pambukajen yentaamey ekaan kájil kúteyuma, mba kújojenuma mumelam mba eeno binab bucila úbaaraw umemmeen bo ;
- mba kankaan bo kusool ; mba bubuj bucila buñoolene bújilen yentaamey mba buñoolene bukaan man érisey eteb mofam ejojen di uteyaaw wati mumelam ;
- mba kaanujaat pambukaan man salitaay énookenul di ésukey, mba man mátaañie mubaj ;
- mba eeno di yentaam yati Mansa yan kúfirene ;
- mba tan lofe buruj wáriiñe simeetar bukan kugaba di uñen (50)
- mba kanjaat tin talofe kateya mumel wáriiñe simeetar kabanán di uñen (30).

Kaanujaat bubuj bucila di depatoma yan kaliikumak kati urambaaw kúriiñut 20%, noonu jikumbuunaj jan kusenumi kapooyak sentaamas di mofam joo jootumi eseni buruj manubuj úbaaraw.

Furim 40 : kúfirenfiren kafenen, mba kápuren uruj di karamba kúkuruma sínukureñ, mba bin ban kúsuwene úbaaraw, mba ban koom di elaañ kuliilen úbaaraw ; di uselaw ban úbaaraw wommi di éreebul ; mba ban kulaañe kuluk úbaar, kaanujaat sinukas sijaw bo pansikajen kulukak mba kuyoolenak kati múbaaram. Etingey úbaaraw bee kafenenak sinukas kúfirenfiren.

Furim 41 : Sambun sati búsuren kúfirenfiren, poop sati kareemen fufenaf fati sinukas, mba sati kareemen kalaak kuwañaañ soo kusensen buruj ban oote kariiben nen urujaw uwe : kalibut ugongen tan ootumi kareemen, nureemen kaloof nan bájeriitumi érus ; kukuraak mba kuwañaañ di kumat sambun sicila. Tákumukuloi beet efokey soo di étip bee bucee balet ban kumañumi kareemen.

1. Kurim kápajuli?

ulaak wati ésuk : yentaam yati ésuk

burokab yentaamey : ewañ, eluk yentaamey manubaj waaf

kakurak ulaamaw : mukaana mati ekur sinuk safenemi

kapooyak sinukas : kákaanum takum kásumut káamak kubuj sinukas
mba takum kusuuñuso mba ricee

2. Wan jootumi emanj

Kakurak koo kulakomi burok bugabuten, ban kameeje kúrojumemi Senegaal ; burok babaje sembe fañ di fubajaf fati mofam. Bare kubajut fujuum fáliñe fañ. Balindab bajuumenkomi bee jaat, bujaroorut fujuum fáliñe fati burok sísukas di mukaanaam mati kakurak sinukas. Esofey yan kusofumi mati kakurak sinukas safenemi waaf wati karogen sentaamas, di fubajaf fati yentaamey, doo býiisenum fujuum funkul fan Mansa esofe di karogenak, kakurak kati sinukas di kásuwenak úbaaraw.

Wan kumañumi di fujuumaf ufu, kapooy, di kubenen sembe kakurak sinukas man bukanak kubajuso nen mankumañumi, di kunoomenuso tíyañ, kukuraak sinukas di kulako fiil fáamak di fubajaf fati mofam. Kacookoorak fubajaf fati urambaaw kukaaneikaan di kabind kúrokuma, kan kurokaak karokemi di mukaanaam mati urambaaw koote kajuumen. Kabind kucila koo kootumi kapooy emiiney úbaaraw bibibil. Kaanumojaat man kajuumen kabind kucila di butogab (etingey úbaaraw), eting ecila panekaani? di buruñ nen manjamoorimi di balindab bati epooyey urambaaw.

Di kámikak kan émikumi di kómite riiraalas di kujojak kati kuwañaa, Mansa emammaḡ esof fujuum fati karonḡ kakurak sinukas di mofam. Luwaay uyu yootumi kamenlen kurimak kati balindab basofimi, kan bápajulerab bušetutumi. Laañ benen, kakurak sinukas pankubaj fujuum fúbuto di fujuumaf funkulaf fati sentaamas.

Poop pankulaañ kúninguloor balindab bajuumenumi uruḡaw wati sinukas. Urokaw wati kakuraku sinukas woote ukaani di kákaanum kújinaamak, di urok waawu wati ewañey, di kásuwenak úbaaraw, di wati síukas man urambaaw uronḡ, bánukureḡab di bureeb. Doo waaf wajake di buronḡab.

Kukuraak sinukas ñameeḡe kusuuñeisuuñ sinukas. Jasuuñ jicila jíḡareuḡar káliiloor, di kabet káamak di fubajaf. Moo kaane fujuum fati kapooy sinukas di katiiken kusuuñaa kati sinukas panfusofi? manfupooy sinukas di kusuuñaa, di fufok káliiloorak kabajetomi di mofam. Yoo ecilumi di kusof kápurenul fujuum kúyiis fujojaf fati kúdipitaak, fati elaañ kugor balindab bati ekuley anau di bati uruḡaw wati ekuley anau, man kúnagak kati kusuuñaa kufarḡ mankurie. Uru pambaj taate di kuleeḡ kúfeegiir, kásofum nan luwaay esofi?

3. KÁANUMAAL KURIMAK KÁLIDAAK UKE

Furim 44 : kakurak sinukas kankaan buruḡ, burok, baate karonḡen síukas sati urambaaw, di poop karonḡen fubajaf fati yentaamey. Urokaw wati kakurak sinukas woote ukaani di kákaanum kújinaamak, di urok waawu wati ewañey, di kásuwenak úbaaraw.

Furim 45 : kakurak sinukas pankubaj fujuum fúbuto di luwaay yati elaañey kujuumen balind bunkul bati kacookoorak sentaamasu, ban kujamenumi di furimaf 23. Pankulaañ kúninguloor balindab bati 80-268, di fuleeḡaf fati mars kunak 10. Di kéelak 1980, bajuumenimi mati uruḡaw wati sinukas.

1. Kurim kápajuli?

kújinaamak : koo kulakomi wanoowan wacinoorumi, mba wáronjumi upaaluwo

mumel múwañuma : mumel mañakuli? bee ewañey

kumoj kateepi? : buruj bati éñakul mumelam bee ri síukas

fubaj fati mumel : fubaj fasene mumel

2. Wan jootumi emanj

Urokaw wati ewañey, kakurak sinukas, kásuwenak úbaaraw woo ukaaneikaan emitey baluber. Yoo ecila éluberiit yaj emit emit, poop éluberiit yaj di kapan kanookan. Kaanumojaat, ebajey mumelam yoo elakomi jaat waaf utoonand di ewañey, di urokaw wati síukas. Kama mumelam mulakomi mátaañaam fañ mati kálingenak burokab bati ewañey, kakurak sinukas, di kásuwenak úbaaraw.

Moo mucila moote ebaj man ewañey ebaj sembe. Kama man kakurak sinukas kujak di síukas, úbaaraw wati burokab di ubajo, ewañey di ejak, cenceej mumel mayaje. Mumelam muñakuli? meej di síukas, ewañey panejak ; poop pankuwañ emitey búromuyo ; di kaan kásuumaay kati bukanak di síukas.

Ewañey yati eñakuley mumumel ewañ yajake fañ di mukaanaayam mati ewañey ; mati yoo panekaani manuwañ fañ emitey búrom. Senegaal kubabaj uruj wameenje bee kálingen ewañey yati kájilenak mumelam.

Di emaney yan kumaɗumi kálingen ewañey uyu di mofam, fujuumaf fasofimi mati mumelam múwañumaam fúyiyis man ootumi ekaan manucookoor, nuwañ di sentaamas sikabenayas. Moo kaane di balindab bati ewañey, kásuwenak úbaaraw, di kakurak sinukas, Mansa di eñes manesof fujuum fati ebajey mumelam múwañumaam, yoo bámiker di kómite riiraalasu, di kujojak káamakak kati kuwañaak (eñakul mumel bee ewañey), di urok wajake, waɗoolene ukaan man burokab bati fujuum fucila bujaw jak. Fujuumaf ufu, di urokaw woolufo woote uriiboor, di úkaanum kurimak kan gúwenomaay yati Senegaal kujamoorulomi di kupaalii kati Fujojaf fati karonjenak Falaf fati Senegaal fan kuwonkemi OMVS di Fujojaf fati Karonjenak falaf fati Gambi ; foo poop kuwonkefo OMVG.

Di Fujuumaf fati eñesey mumelam múwañumaam, di urokaw wándomi fukaanikaan bee kacookoor Mukaanaam búrom mati EBAJEY. Mumelam man kuwonkemi GIRE. Kama kacookoor mukaanaam búrom mati ebajey mumelam roo lakomi kacookoor wanoowan wanaamumi di eñesey, mba ebajey mumelam múrokumaam.

Fujuum fucila, kumammaɗ man Mansa emat burokab bajuumenimi di kumojak kúwañumaak mambujaw jak. Fucenceej poop kajuumen di síukas kumoj káamak (fooraas sásankie, sikolonj sateepi jak mba sikolonj, di kumojak, kati mumelam mati emitey kasayeriit, man mumelam múriiɗ bukanak, di kubajumo bee ewañey, di kakurak sinukas.

Poop kuciibenciiben dó uruɗaw wati eñesey bákoraab bújuumenumaam múwañumaam, di bati kacookoorak mumelam nen siluup, simasiin, simoto pomp...

Emaney yan kumaɗumi kabenen sembe ewañey di mofam ekankaan mankuciik kúyiis di fujuumaf fati eñesey mumelam, manuɗoolenumi ukaan manurok, nucookoor yentaam yakabeni?

Bare kakabenak sentaamas kúkaaneriiti? nen manumaɗumi eeno. Fujuumaf fati kakabenak sentaamas fúyiyiis mati kakabenak sentaamas koote kukaani? maame :

- emanj mumelam manteer muyayaj mba muyajut manucookoorumo mupiyo ;
- cenceej kapooy b́anukurejɔb, ḱubaarak, rambomi, (takum kukajen ḱujinaamak)
- búrokum jak di múrokumaam nen kumojak.

Moo kaane Mansa panemat burokab mambukaani jak di múrokumaam umu mabajuñaas sembe di ewañey mammupiyo di éjarul mumelam di Mofam.

3. KÁANUMAAL KURIMAK KÁLIḐAAK UKE

Furim 48 : Nen mankujamoorulomi di fujojaf fati OMVS di fati OMVG di kómite riiraalas, di kujojak káamakak kati kuwañaak, bukoo koote kajamoor mákusoful fujuum fati eñesey mumelam, di kukaan burokab.

Esof fujuum di urok wajake wati ebajey mumelam múwañumaam. Mansa panemat man burokab bukaani? jak, mumelam di mubaj ríiñ, di mupiyo di mofam búrom. Fujuumaf ufu f́upajuupajul mankootumi eñes b́ákoraab bati burokab, di bati kacookoorak kumojaku ḱuwañumaak. Poop f́upajuupajul kumojak buu koote kacookoori?, di poop buu kootumi burok di sentaamas sakabenimi mumelam. Kacookoorak kumojak uku kuwañumaak pankukaani? mákon di kati urokaw úbutaaw wábajuromi. Roo kuwonkemi GIRE.

Kama kucenceej kajuumen múrokuma nen sikoloj śaamak sateepi?, di kumojak kati mumelam mati emitey kabile kapiyo di śisukas, mátaañaam mati ebajey mumelam muraanaayam, mati kakurak di mati ewañey di múpur di śisukas.

Kajuumenak múrokumaam di síbiraas sati Mansa di síukas

1. Kurim kápajuli?

síbiraas sati Mansa : sati Mofam

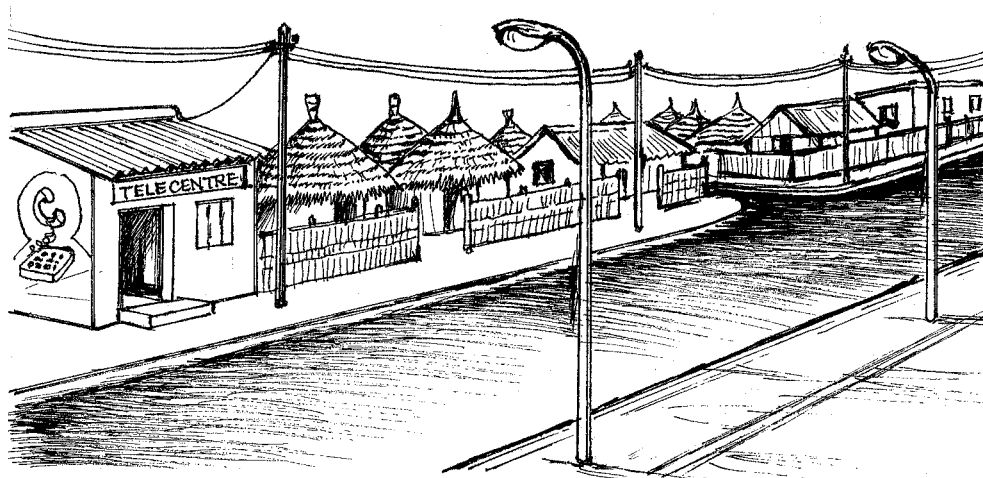
súnsuum ejaw bo : bin ban baje uruŋ wajake, wásuume ejaw ;
ban uŋolene ujaw

súumut ejaw bo : bin ban súumut ; ban bajut uruŋ

2. Wan jootumi emanj

Panuŋoolen ureg mati Senegaal bukanak kati síukas kúŋooleneriit kubaj múrokumaam, di karambenak kan bukanaku kubajemi di síukas sílunlumaayas. Síukas sati urambaaw ñameeŋe síbajeriit uruŋ wajake, mba kulimb kajake. Moo kaane buroŋab bubajut sembe di kapanak kati fubajaf. Síŋooleneriit sinoomen muwañaam ; bukanak kúpureriit, wanoosan úpureriit. Wafaŋumi manjakut, kati síukas kútookeriit síbiraas sati Mansa san kajuumenumi bee ri bukanak búrom.

Man kati síukas kúpur di majakutam umu, makaanumi kakurak, ewañey, di kásuwenak kubajut sembe di kubaj karambenak kati síbiraas sati Mofam búrom di urokaw wan kukaanemi, Mansa, di kómite riiraalas sisosof kajuumen di síukas múrokumaam, di síbiraas sati Mansa. Múrokuma mucila moo mulakomi wanoowan, wan kootumi kúrokum di síukas, wan kootumi kájawoorum, di étebum muwañaam mati bukanak. Eñákuley sambunas, di telefoney di síukas sati urambaaw roo poop nokoosunokoor di kajuumenak múrokumaam di urokaw wati Mansa di síukas.

Fujuumaf ufu fati luwaay fan kusankeneña, di burokab bándomi, burokab bafanjumi mambusombenoe boo bulakoomi kápurenak uruḡaw mba kajoonenakuwo, wati falaf, mba wati siterenḡas di aeropooras.

Kápurenak mba kajoonenak uruḡ úrokumaaw koo kuḡoolenumi kukaan man muwañaam múpur di munoomeni? núnoomul múrokumam, di munoomenaay útebul waatay yan ceḡjumi. Kama pankaan manuteb muwañaam unoomen malakoebomi nicee biyok muput bo.

Mankuḡoolen kusonten mátaañaam mati kájakaataak mba kábajaataak uruḡaw disúkas, di katookaataak síbiraas sati Mansa, yoo Mansa ecila, di kómite riiraalas kusosof di mofam fujuum, di urok wati kápuren, di kajoonen uruḡaw, di kuwalen urokaw, síbiraas sati mofam beeri síukas sati urambaaw.

3. KÁANUMAAL KURIMAK KÁLIDAAK UKE

Furim 51 : fujuum fati ebaj múrokuma di reesiyonḡas sati mofam, di kajuumen síbiraas sati Mansa di síukas sati urambaaw, kujuum kucila Mansa di kómite riiraalas kúsofeuuko.

1. Kurim kápajuli?

kátinkaak : káre'enaati waaf

ere'ey yati bukanak di luwaay : luwaay ere'enre'en bukanak búrom

urokaw wati karambenak : urok wan Mansa ejoolene esofoor bukanak di síukas nen di éjuey, kakurak, di ricee.

2. Wan jootumi emanj

Man ejoolen ere'en bukanak kammi di síukas sati urambaaw di kammi di síukas sati kálunlumaay di mukaanaam mati Mofam, Mansa esosof ekaan maame :

- kálijen buroᅇab di síukas sati urambaaw ;
- kasofooriil di urokaw wafaᅇumi ebaj bo sembe ;
- karambeniil di éjuey, kakurak, di kakaraᅇak.

Mansa yoo yoote kákaanum di duruwaas sati bukanak takum kucee di Mofam kufaᅇ kupaali di luwaay. Kaanumojaat, panejuum di fujuum fati ákotula, awasa tutoor bukanak. Moo poop yootumi ekaan di ewaasey múrokumaam kati síukas sílunlumaay, di sati urambaaw man Mofam búrom muroki?. Di búsofoorum bati kómite riiraalas, Mansa esosof kayiten buroᅇab, di kasofoor bukanak di síukas mati urokaw wati fubajaf, wan kujuumenumi di kúkawiil. Kaanumojaat, wan kufaᅇumi man kumaᅇe kajuumen galab woo ulakomi kajuumenak urokaw watiitaw wati mayinjo nen kaliirak, kalempak, kateepak, di ricee... di síukas sati urambaaw. Di wajawumi bee ri duruwaas sati bukanak, kare'entak bukanak di

mukaanaayam mati Mofam di síukas, kukankaan fútaagul fáamak fan luwaay yunkuley uye enjarulo. Mansa esosof kapooy :

- kare'etak bukanak búrom, aseek, ániine di ebajey sentaamas siwañaayas, káfajuma ;
- kanokenak kukambaanaak mba jápurey di urokaw wati ewañey. Koo Mansa di kómite riraalas kukankaanuko burok booliil basombene bati katiiken éwuyey,

di károkaataak kati jápurey kammi di kálaamenyo. Moo kaane di kurenten urujaw wati ebajey sentaamasu, di bákoraab búrokumaab kuseekaku, di kúpuraku, kalomi kukambaanaak kati síukas sati urambaaw. Rouru poop kankaan fútaagul fáamak di eseney urokaw. Poop laañ benen, Mansa esosof buruj bati karamben kukambaanaak kuwañaak kakarañumi mati ewañey mankurok. Uru pankaan taate di simit sífeegiir, kásofum nan kúpurenulo luwaay uyu.

3. KÁANUMAAL KURIMAK KÁLIDAAK UKE

Kurim 53, kacal 2 : Di búsofoorum bati kómite riraalas, Mansa esosof fujuum fati kálingen burujab, di urokaw wati fubaajaf wati an di fúkawool di síukas sati urambaaw, káfajuma kajuumenak urokaw watiitaw, wati mayinjaam, di wati Mansa di síukas sati urambaaw.

Kurim 54 : Mansa panepooy kare'etak bukanak di duruwaas sooliil aseek di ániine, di síukas, káfajuma di ebajey yentaamey ewañayey. Laañ benen, kurentenrenten kuseekak urujaw wati ebajey yentaamey di bákoraab búrokumaab.

Kurim 55, Kacalak 1 : kanokenak kukambaanaak di urokaw búrom wati ewañey kankaan burok bútiyaar ban Mansa, di kómite riiraraalas kusofe ekaan. Kurenteniirenten urujaw wati ebajey bákoraab, di sentaamas sírokumaas.

Kapooyak útakasaw wabajemi di ewañey, kakurak sinukas, di kásuwenak úbaaraw

1. Kurim kápajuli?

kapooy mukaanaam mati ewañey : kapaken di fulo fati waje'e bee ri muwañaam, mukaanaam mati ewañey

síkori sarembeni to : síkori sati buuña di burok bajake bakaani?

eluukiit yatuuki : eluukiit yunkul, yan kutuuke koom di eliikuyo nen di burokab bati ISRA jandi kuwaasuyo

2. Wan jootumi emanj

Púr to kapooyak bukanak di burokab bati ewañey, luwaay uye epoopooy bukanak di kátakas kanookan kañoolene kubaj di burokab bati kakurak sinukas, ewañey, di kásuwenak úbaaraw. Kapooy kucila Mansa yookuko. Di búsoforum kujajak káamakak kati kuwañaak, Mansa esosof fujuum fati kapooy, di kapaken muwañaam, di fubajaf fati kuwañaak, múrokumaam, bee kapooy rouru búrom di útakasaw, wati kakurak sinukas, ewañey, di kásuwenak úbaaraw. Di kapooyak kati eluukiitey mankaan eluukiit yajake, di ebajo, Mansa ejuumenjuumen buwaas di muwaña manooman matuuki?, munkul bee mati kuwañaak di mofam, mba bee kalaañen to muwañaam majakutumi.

Púrutojaat Mansa, ñaa kuwañaak kati muwaña manooman, bukoo koote ewaas eluukitey uyu yan kucookoorumi. Bare nounu pánkukaanum mankuwaasuyo riiboor di balindab bajamoorimi mati ewañey, kacookooraku, di ewaasey elukiitey. Kaanumojaat luwaay yosofimi mati etukaley yoote elaañ egori?

Di wajawumi bee ri útakasaw wabajemi, di mátaaŋaam di ewañey, kakurak, di kásuwenak úbaaraw, Mansa, di bújamoorum kujojak káamakak kati kuwañaak, yooyu bo di kálunnoor beet emanj wabajumi di kurimak kúrokumaak kajamoorimi di luwaay, kati kujojaku, di kati eñesey bákoraab (bákori búpooyuma útakas, bati katolome waaf, mba bati buñaay...). Púr to, di esof kujuum kati kabenen burokab mambubaj sembe,

buwol, taate di simit sigaba, kásofum nan luwaay uyu esofi.

3. KÁANUMAAL KURIMAK KÁLIDAAK UKE

Furim 57 : Mansa, di bújamoorum bati kujojak káamakak kati kuwañaak, esosof fujuum fati kabenen kañen di kapooyak muwañaam manepooy muwañaam, di fubajaf, di múrokumaam takum mukaño.

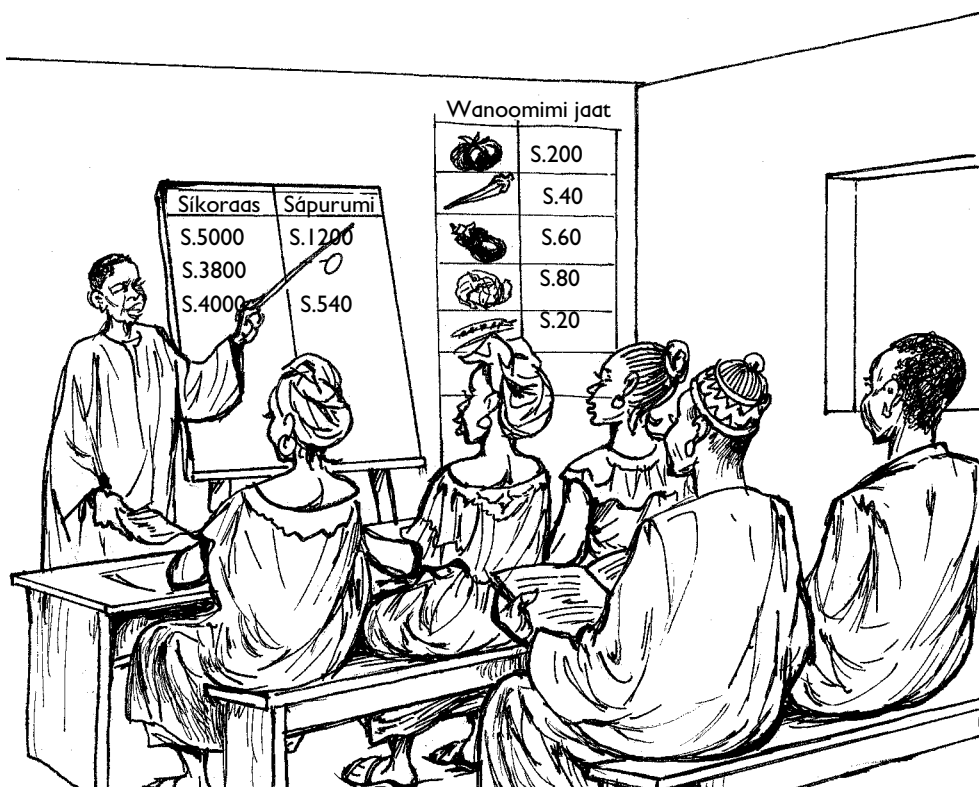
Furim 59 : Gúwenomaay, nan émikumi di kurokaak kati ewañey, ekankaan káninguloor kati kujuumak búrom, uruŋaw wati siluwaas, di wati Mansa di wati síkoraas bee mati útakasaw di unongaw (bákoraab bati útakasaw, di bati karambenak di kajoonenak, di ricee) ban di éfajul kujuumak kaatumi kujakenuko di waati yati simit sigaba tóonum di kábalenulak kati luwaay uye.

FUGUUB 4

WARENTENUMI BUROKAB

Mukaanaam

Fuguubaf ufu fúpajulumi wabenenumi burokab ban gúwenomaay emanumi kajuumen man wañesimi di balindab mati ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas úsuum ekaan.

Wammi di fuguub 4 :

- ☞ **Buwaas 14:** Kamanjen mati ewañey, kakarajak di kaliikitenak urokaw wati kuwañaak
- ☞ **Buwaas 15:** Kabenenak emanjey kuwañaak, di kujajak kati kurokaak, kujajak kati kaletumi di pólitik, kómite riiraal, di kurokaak kati Mansa.
- ☞ **Buwaas 16:** Káninguloor di kabenen búyeget mati ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas
- ☞ **Buwaas 17:** Ebajey bákoraab bati ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas

**Kamanjen mati ewañey,
kakaraj di kaliitiken
urokaw wati kuwañaak****1. Kurim kápajuli?**

kakaraj kútiyaar : kakaraj katiit kutoonand (kakaraj kati silekool satiit, alifabetisaasiyon, di ricee)

kaliikiten kutoonand : etoon kaliikiten kakaraj mba burok

kakaraj káamak : kakaraj kati íniwesite (silekoolas sáamakas)

warentenumi burokab : wan kusofumi kabenen di burokab man burokab bufaj ejak

2. Wan jootumi emanj

Man pólitikey yunkuley yati kabenenak ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas ejolen ejak, cenceej, síkori siriiboor di mukaanaay muceen nen kakarajak kati kabenenak emanjey, di kañoolenak burokab bati ewañey di sísuukas, koo kurungumi di mukaanaay mucila. Kuwañaak, di kukuraak sinukas, di bukaaku kásuwenemi úbaaraw, kakarajutumi pankuñoolen kakaraj di eciik, di kubaj emanj yáliñe mati ewañey (funoomaf di simarisaas, di síluumaas, eluukiitey yajakumi, wabajumi di kanoomenak di ricee) roo uru lakaomi majakam mati pólitikey yunkuley yan BEKAS eñesumi.

Mansa pánkuluwoor di kurokaak, di kati síkoraas (kuwañaak, kukuraak sinukas, kúsuwenaak kati úbaaraw, kati urokaw úbutaaw, di kucee) mánkuninguloor wabajumi di ewañey. Kujamoorujaa di wan kujukutomi kuban, di kuciiben burokab, taate di simit sigaba, kásofum nan luwaay épurulo, mankujuunen burok bati kajaken wabajumi ríiñ simit sigaba tan jakutumi di luwaay uyu (BEKAS).

Burok bucila pambubenen emanj di sembe kurokaak kati fubajaf di upanaw búrom, mankuñoolen kukaan jak urokaw wooliil wati ewañey, kásuwenak úbaaraw, di kakurak sinukas, di kusof líŋ kujuumak kooliik kati kuroka kaate kabenen fubajaf. Kakaraŋak di kaliikitenak kurokaak di alifabetisasiyoney kankaan waaf wajoone wáamak jaat di ewañey yunkuley uyu.

Kaanojoaat, Mansa pankusoor di kúpaalumuyo kati BEKAS. Yoo, di kukuraak kati sinukas, kúsuwenaak kati úbaaraw, panejuumen di mofam kútaagul kati kakaraŋiil. Mansa paneñes ró waaf ugaba :

- simit 10 bee mati alifabetisasiyoney yati kuwañaak búrom di,
- simit (20) bee kaliikiten di kakaraŋ kutooŋand kuñiilak búrom kakinumi bati kuwañaak.

Di fujuumaf fati kaliikitenak ewañey kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas, Mansa panejuumen silekool sati kaliikiten burokab bati ewañey di depaatoma yanoosan di waati yati simit (10) nan luwaay uye ébalenulimi.

Kama kankaan duruwa yati kurokaaku kati ewañey di kaliikiten kutooŋand (eliik kakaraŋ) kan kubile kariiben

Kaanojoaat, pankubaj kakaraŋ kaate kunaafaiil di urokaw wati ewañey, kásuwenak úbaaraw, di kakurak sinukas. Kaliikitenak uku pankukaaani?

di silekoolas sáamakas sati Mansa, di san gúwenomaay esenumi bukan buruŋ mankujuumenso. Mansa panesofooriil di kakaraŋak.

Taate di simit sigaba, nan luwaay ecila ébalenulimi, gúwenomaay panejuumen silekool, di síniwesite sati mayinjaam bee kabenenak fubajaf, di kálingen burokab bati kuwañaak, kukuraak sinukas di kúsuwenaak úbaraaw.

3. KÁANUMAAL KURIMAK KÁLIŊAAK UKE

Furim 62 : Kakaraŋak, alifabetisasiyoŋey di kaliikiten kati nanoosan, Mansa pankusofoor di kúpaalumuyo (kuwañaak, kúsuwenaak úbaaraw, di kukuraak sinukas) manejuumen di mofam kútaagul kati kaliikiteniil burokiiil.

Gúwenomaay arunga ati kakaraŋak di alifabetisasiyoŋ yati bukanak búrom. Moo kaane esensen waati yati simit kabanen manekaan kakaraŋak kati kuñaalak búrom kacinumi di sísinukas sati kuwañaak, di poop waati yati simit uñen manejuumen kakaraŋak kati kuwañaak búrom.

Di fujuumaf fati kaliikitenak ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinuk kuwañaak, gúwenomaay pánekambul silekool sati kaliikiten burokab bati ewañey di depaatoma yanoosan di waati yati simit uñen, nan luwaay uye ébalenulimi.

Furim 63 : Ebajey kakaraŋak kutoonjandak di kariibenumi kankaan duruwa yati anoonan nen karokemi urokaw wati ewañey búrom. Kubabaj di yo kaliikiten karente kati mayinjo di urokaw wati ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukab, kakaani di silekoolas sati gúwenomaay, mba san bukaak kúkambulumi di kareesuyo. kaliikitenak kucila gúwenomaay panesofooriil di ko.

BUWAAS 15

Kabenenak emanjey kuwañaak, kujojak kati kurokaak, kujojak kati kaletumi di pólitik, kómite riiraal, di kurokaak kati Mansa

1. Kurim kápajuli?

kabenen emanj burok : eseney anau mayinjaam manafañ manañoolene ekaan burok, kabenen búyeget

fujoj fúbuto : fujoj fanokoorut di kujoj kaaku ; fujoj fati bukan kucee

burok bati Mansa : burok bati gúwenoma, mba burok bati Mansa bee ri bukanak, mba ésukey búrom

kámaloor mati funoomaf mof di mof : kámik tutor bukan kati gúwenoma sanokoorut bee kajamoor di furim mati kanoomenak

2. Wan jootumi emanj

Wafanjumi manuñesi di kakarañak, di kaliikitenak kurokaak kati síukas woo eenomi kabenenak kooliil sembe mankubaj ejuk yunkul di bakaneriil. Kuwañaak di kujojak kúbutaak kuñañar futij fálije di karonjenak ewañey, kakurak sinukas, di kásuwenak úbaaraw. Moo kaane Mansa di kómite riiral pankuñoolen kuwalen urokiil uceen kuseniiwo mankukaan di kareesak kooliil. Benen to, kujojak uku kúfeegirak pankumaat kajuumenak burokab, di káninguloorak urokaw wati Mansa, wati Mofam di kapanak kati ewañey, kásuwenak úbaaraw, di kakurak sinukas. Di burokab ubu gúwenomaay di kómite riiralas pankusofooriil burokab di bákoraab búrokumaab.

Laañ benen kati sítuukas usu kumaatemaat kajuumenak di káninguloorak burokab. mansa di kati kutijak kañaleni? di kusoofooriil burokab di ebajey bákoraab búrokumab.

Nen manekaanemi nanoosan di kujojak kati kurokaak kati ewañey, di kujojak kúbutaak, guwenomaay panejuumen ban di ekaan bee mati bukoo burok bati kabeneiil sembe. Wan kumañumi di kabenaak sembaay kujojak woo eenomi kabeneiil sembe yáñe, man kujojak kati kuwañaak kuñoolen kukaan di bápaalum burokiil bati kabenen fubajaf. Upanaw waceñumi kakarañiil woowe :

- emanj fiit burokab (yoo kacookoorak burokab, kuñoolen karungen di ekaan man burokab bujak) ;
- erungey, mba emanjey pólitikey yati ewañey (kákaanumuyo, eciikeyuyo káninguloorak)
- kámikak kati kanoomenak kabajemi tutor mof di mof, kurimak kati kárurooraku di kunoomak mof di mof...

Gúwenomaay panejuumen, poop di ekaan burokab bákonab bati kabenen emanjey yati kurokaak kooliyo. Di poop yati kurokaak kati kómite riiralas di kapanak kati eciikey, di karungenak burokab bati ewañey.

3. KÁANUMAAL KURIMAK KÁLIDAAK UKE

Furim 65 : Kuwañaak, kujojak kati kurokaak kati ewañey di kujojak kúbutaak kuñajar futiñ fáamak di kabenenak fubajaf fati ewañey, kásuwenak úbaaraw, di kakurak sinukas. Gúwenomaay, di kómite riiraalas kuñoolene kuseñiil, di kúboñ burok bati mansa.

Furim 66, kacal 2 : Kaanumojaat, gúwenomaay pánemik di kujojak kati kurokaak kati ewañey di kujojak kúbutaak, manejuumen, di ekaan burok bati kabeneiil sembe di kapanak kati emanjey fiit, di karungenak burokab bati ewañey (kákaanumbo , eciikeyubo di káninguloorak), di úmikaw wabajemi wati kanoomenak tutor mof di mof, di káruroorak di kunoomaku mof di mof.

**Káninguloor di kabenen
búyeget mati ewañey,
kásuwenak úbaaraw
di kakurak sinukas****1. Kurim kápajuli?**

karungenak : manootumi upooy waaf mba urungenuwo

kayaren fútaagul : kagumbul mba kátaasen waaf ucee di burok

kapanak kati muwañaam marieimi : doo burokab bati ewañey muriam marinjuleimi bee furiaf

buruj balindi? : waaf wakaani? di Luwaay/buruj bajuumeni? di luwaay

2. Wan jootumi emanj

Káninguloorak kálijaak kankaan buruj bajoone di kañoolenak burokab bati eñesey fubajaf, di ewañey, kúsuwenak úbaaraw, di kakurak sinukas. Moo kaane buruj bati káninguloor ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas di bujuumeni? di fujuumaf funkulaf fati ewañey. Buruj bucila pambujuumen di bumat burokab bati káninguloorak man wañesimi di pólotikey yati eñesey fubajaf di ewañey, kásuwenak úbaaraw, di kakurak sinukas, ubajo di kajuumen burokab jak bati fuñesaf di káninguloorak wabajutomi. Burujab ube kankaan poop kaliñen fañ burokab bati kacookoorak bákoraab, bukanak, di kajantenak jak wabajemi di simarisaas (emanj, kariiben urokaw wajamoorimi di simarisaas sati mofam di sati tíyañ) di kagumbul (kajuumen jak urokaw wati káninguloorak manuteyaal kasuuñoorakuwo ; anooan nakaan burokab bucila bákonab, múrokumaam di mubajo yaj di bákoraab, di bukanak kurokaak). Káninguloor kálije ñáreuñar mayinjaam di urokaw wati ewañey.

Gúwenomaay di kujojak kati burokab bati ewañey, bukoo kooke SNRASP káninguloorak ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas. Ejojenjojen ébiraay yati Senegaal, yati káninguloorak ewañey (ISRA) di yati mayinjaam mati kajoonenak muriam (ITA) di poop Silekool Sicee Sáamak Sati mayinjaam, Sati síniwesitaas sati mofam saɗoolene burokab di sati tíyarj nen yati káninguloorak ewañey yati Afirik (CORAF), di Kámikak Kajojenumi Kati Afirik mati káninguloorak ewañey (FARA). SNRASP kusenesenuyo bákori bajojeni? di ekeesey yarambenemi káninguloorak ewañey, di kajoonenak muriam. Balindab bati 99-85 bujuumene bíraay uyu di funakaf fati féebirie 4, di emitey yati 1999. Pambaj múrokuma mayinjoe. Púr to, gúwenomaay yooote esen bákoraab bati burokab bati káninguloorak kalakomi fútaagul fáamak di burokab bati ewañey.

Man mayinjaam muɗoolen musen ewañey sembe, cenceej kajuumen fujoj di mofam fati kugamooro (SNCASP) mati ewañey, kásuwenak úbaaraw, di kakurak sinukas benen di fati káninguloorak kati ewañey. SNCASP panelako fujoj fati mofam bee bukanak búrom. Kaanumojaat, Mansa di kúpaalumiil kati kujojak kati kuwañaak pankuciiben di mofam burok bati kagamoorak mati ewañey bariiboore di kujuumak kati sisiwas sati muwañaayam, di kati sireesiyonɗas. Uruɗaw wati burokab ubu usofisaf di balindab búrokumaab bati ewañey. Ekafaay yati kugamoorak uyu ebabaj kutiɗ kameeɗe nen : karamben egam bukanak, éyiisiil wabaje, kaliikiteniil, kákotul, di ricee. Ememmeej urok ban unokoorut ; ujajaw di ewañey, kajoonenak muriam kajojenakumo, kanoomenak, kamaagenak bákoraab, burokab di uñenaw, di kacookoorak kújinaamak.

Fujojaf fati kugamoorak mati ewañey furokerok di bújamoorum bati ekumbuuney yagamemi mati ewañey (ANCASP) di ekumbuun yanoosan yajuumeni? bee ri bukanak, mba yábuto, yan kumanje di burokab ubu, mba yajuume bee burokab bati ewañey.

Kómite yati kámikak di kurokaak kati fujojaf fati kugamoorak mati ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinuk ejunjuum di reesiyon yanoosan manɗoolen ebajo búrom di mofam, di ejuum lit manekaan burokab bati kómite riiraal. Ejojenjojen kajuum kameeɗe nen : guwenomaay, di kujojak kati kurokaak kati ewañey, di kujojak kúbutaak (ONG).

Kaɗoolenumi burokab di lekool yanoosan yabaje sembe, yamanji di kagamoorak mati ewañey, kásuwenak úbaaraw kakurak sinukas. Burokab booluyo kúpajuupajuubo di balindab.

3. KÁANUMAAL KURIMAK KÁLIDAAK UKE

Furim 68, kacal 1 : Fujoj fati káninguloor di mofam fati ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas, (SNRASP) fujuumenijuumen. Fukankaan buruɗ bati karungen, di emat káninguloorak, man wañesimi di kabenenak fubajaf fati ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas, wañesimi di furimaf 6 fati luwaay uye ufaɗ manusofi?

Kacal 3 : Fujojaf SNRASP, fati káninguloorak di ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas fammi di kañenak kati gúwenomaay, di kujojak kati kurokaak kati ewañey, fujojenjojen elekooley yati Senegaal yáningulooremi mati ewañey, elekooley yati mayinjaam di muriyaayam (ISRA), di poop silekool saasu sati mayinjaam (ITA) di síniwesitaas saɗoolenumi burokab Senegaal di sati tíyaɗ.

Furim 69, kacal 1 : Fujojaf fati kugamooraaɗ di ewañey, di kásuwenemi úbaaraw di kakuremi sinukas waaf wajake bee di ésukey búrom. Kujuumenjuumen étuuk yaate kabenen bukanak búyeget mati búrokumaab di múrokumaam munkulam mati ewañey, kakurak, di kásuwenak úbaaraw (ANCASP)

Furim 70, kacal kutooɗand : Kati étuukeɗ yabenenemi búyeget mati ewañey, kásuwenak di kakurak sinukas (ANCASP) koo di kucee kusenumi buruɗ bati kaliikitenak urokaw uwu bukanak. Di lekool yanoosan yati Mansa mba yaletuyo ban di ebaj sembe di burokab ubu mba di ejuuméni? mati mo.

Ebajey bákoraab bati ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas

1. Kurim kápajuli?

ebaj bákori bati burok : kánokenul bákoraab ban ootumi ejar manukaan waaf

luwa yati bákori : luwa yaciibenemi bákoraab bati gúwenomaay di bati siminisiteeras ban di buwotei? asambule nasiyonal

jibank jati kayaren di kamaagen bákori : kankaan nen ebank yajuumeni? di kanampoor síkori sati bukanak kamañuyomi mba bukan kajojenoore tákon

2. Wan jootumi emanj

Balindab bati ewañey kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas, gúwenomaay ejuumenubo manesofoor di bákoraab kabenenak fubajaf fati ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas. Moo umu gúwenomaay di kujojak kati burokab bati ewañey kusofumi mankujuumen buruñ di mofam bati kápuren bákori bee karamben urokaw nen ewañey kásuwenak úbaaraw, di kakurak sinukas. Buruñ bucila burambenramben kujojak kati ewañey mankuvaj bákoraab bati burokiiil. Buñoolene bubaj di burok bucee di sireesiyonjas mati sinokoorut.

Buruñab ubu bucilumi kajuumenak ekees di mofam (FNDASP) yati kabenen fubajaf fati ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas beet karamben di esen bákori ékafaay yasenimi búyeget di ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas, di karamben poop kujojak kati burokab bati ewañey.

Ururaw wati eseney FNDASP bákoraab búrokumaab, di burokab booliyo úpajulipajul ulindi?

Benen to, gúwenomaay panejuumen ekees yati karamben burokab bati fujuumaf fati ewañey nen man luwaay eregumi yati kábalenak bákoraab, di waati yati simit sífeegir nan luwaay ecila ébalenulimi. Ekeesey uyu panensen poop bákori bati sijooraṅas sati ewañey, di bati kasofoorak kukambaanaak kaliikitenumi burokab bati ewañey, di burokab bati kacookoorak fubajaf fati kújinaamak.

Gúwenomaay di kujojak kati burokab bati ewañey kúmimik mankusof fujuum fati kasofoor sibankas sati kayarenak di kamaagenak sati kuwañaak bee karamben ebaj bákori bati kabenen fubajaf fati ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas.

3. KÁANUMAAL KURIMAK KÁLIDAAK UKE

Furim 71, kacal 1 : Bururaw bati esen síkori di kasofoor burokab bati ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas, gúwenomaay ekaanubo di kánikuyo di kujojak kati urokaw wati ewañey.

Furim 72 : Ekees ésuk ejunjuum (FNDASP) yati kabenen fubajaf fati ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas bee mati esen bákori ékafaay yati kugamoorak mati ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas, di kasofoor kujojak kati ewañey. Ururaw wati eseney bákoraab bati FNDASP di man yootumi burok doo kúpajupajul di luwaay kulind.

Furim 73 : Gúwenomaay panejuumen ekees yati karamben kunkul muwañaayam, di waati yati simit sífeegir nan luwaay ébalenulimi. Ekeesey uyu esensen poop bákori bati eñesey sijooraṅ sati ewañey, di kasofoorak kukambaanaak kuwañaak kaliikitenumi burokab bati ewañey, di bati kacookoorak piyo fubajaf fati kújinaamak.

FUGUUB 5

KUJUUM KUCEE DI KUJUUM KÚLAMUKA

Mukaanaam

Fuguub 5 fúyiiis kujuum kucee kati balindab bati ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas. Wajakumi di ko woowe : kajuumen fujoj fáamak fati kugamoora kati ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas, kajuumen síkomite sati sireesiyon̄as di balindab mati ewañey, kásuwenak di kakurak sinukas ; ekaan kámik ñákon di emitey mati ewañey, mambaj kafium di burokab mati butontoon̄, di baj kariiben kajake kujuumak.

Wammi di fuguub 5

Uwaasaw uwe woomumi di fuguubaf ufe

- 👉 Buwaas 18 : Kujuum kucee
- 👉 Buwaas 19 : kujuum kúlamuka

1. Kurim kápajuli?

kariñul luwa : kápuren wajakutumi di luwa manefaj ejak

kajiker burok : káninguloor waati di waati burokab

kúpaalum mati karonjen fubaj : bukan kasofoore kaam di ekaan burok beet kajaken fubajaf

2. Wan jootumi emanj

Kajuumenak múpooyuma kusenemi majakam mati ekaaney balindab bati ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas. Pámmujawoorum poop di emanjey yati kujuumak kati kajoonenak luwaay, di waatumi ekaani? di kajuumenak, di kariibenak kámikak kasofimi di luwaay. Moo kammi di kujuumen di mofam fujoj fáamak fati egam bukanak mati ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas. Aperesídaŋau ati mofam arunguyo. Futiñak fati asekereteerau, Aminisau aakenumi ewañey kunen to.

Fubabaj ró kati kujojaf kati burokab bati ewañey. Fujojaf fati kubenenaak búyeget di ewañey fukaanemi kariibenak wajamoorimi di luwaay uye, di fureg wan fumanjumi di fubajaf fati ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas. Kammi di ékafaay, luwaay épajuleii mankootumi burok. Mákonam di sireesiyonjas kómite ejunjuum bati águwenoora. Futiñaf fati asekereteerau fusenisen arungaau atí ékafaay yati fubajaf fati ewañey di reesiyonjey. Ebabaj kajuumumi kujojaf kati urokaw wati ewañey.

Kómiteey uyu éningulooremi di reesiyon̄ey burokab riiben di luwaay uye, di ereg wan emanjumi di fubajaf fati ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas di reesiyon̄ey. Luwaay éfajule kándomi, di épajul mankootumi kurok ; gúwenomaay ekankaan kámik mati ewañey, di kapooyak ékafaay yasenemi búyeget di ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinuk. Aperesidaŋau ati mofam arunguyo, di ejojen kurokaak búrom kati eñesey fubajaf di ewañey, kásuwenak úbaaraw, di kakurak sinukas nen kujojak kati burokab bati ewaney, di poop kujojak kati bukanak kaletumi di pólotikey, di karambenemi eñesey fubajaf. Kámikak kúyiyis wajawumi bee di kajuumenak luwaay uye, di káninguloor wajawumi búrom di kuwañaak.

Aminisau aakenumi ewañey nakankaan kayit kati emitey búrom mánkuyiisen wasofimi di burokab bati luwaay uye, di uruŋaw wati kajuumenakuyo. Kayitak uku pankuseni? Aperesidaŋau ati mofam, di aperisidaŋau ati asambule nasiyonal, Aperesidaŋau ati konsey yati repibilik, di anifaanau ati kuminisak di kajuumenumi kujojak kati kurokaak kati ewañey, di fuleeŋaf fati Mars, nan fubaje kunak 31 emitooemit.

Asambule nasional páninguloor di esof luwaay uye yati balindab mati ewañey, kásuwenak úbaar di kakurak sinukas di waati yati simit sifeegir nan luwaay ébalenulimi púr to, simitas futokas búrom sílamukaas,

di káninguloorak kutoonandak. Moo kammi aminisau aakenumi mati ewañey panatoon áyiis wabajumi búrom di kajuumenak luwaay uye koo di kujojak kati kurokaak kati ewañey, púr to, nasen kayitak Asambule Nasional.

3. KÁANUMAAL KURIMAK KÁLIḂAAK UKE

Furim 75, kacal 1 : Ekáfaay yasenemi búyeget mati ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas ejuumeni?. AperesidaḂau ati mofam arunguyo. Aminisau aakenumi mati ewañey aakumi futiḂaf fati sekereteer koo di kajuumenumi kujojak kati burokab bati ewañey.

Furim 76, kacal 1 : Kómite yati reesiyoney yati káliḂenak ewañey, kásuwenak úbaaraw, di kakurak sinukas ejuunjuum bati águwenooraui ati reesiyoney. Adírekutaarai ati eñesey fubajaf ati reesiyoney aakumi futiḂaf fati sekereteer, di kajuumumi kujojak kati kurokaak kati ewañey.

Furim 77, kacal 1 : Guwenomaay ekankaan kámikak kati emitey mati ewañey, di kapooyak ékafaay yasenemi búyeget di ewañey, kásuwenak úbaaraw dí kakurak sinukas AperesidaḂaw ati mofam arunguyo di ejojen kurokaak búrom kati eñesey fubajaf fati ewañey, kásuwenak úbaaraw di kakurak sinuk nen kajuumenumi kujojak kati kurokaak kati ewañey, kujojak kati bukanak kúbutaak di karambenemi eñesey fubajaf.

Furim 79 : RíiḂujaa simit 3 bálamuk épuruley yati luwaay uye, Asambule Nasiyonal panelaañ ejiker luwaay manejoonenuyo, púr to di elaañ ejikeruyo simit 5 sanoosani.

Moo kaanumi aminisau aakenumi mati ewañey naate áyiis wabajumi búrom di kajuumenak luwaay uye, koo di kujojaak kati kurokaak kati ewañey.

1. Kurim kápajuli?

efat (kápuren) luwa : kábalen (di kapanak kati luwa mba baciiker bati luwa)

kápurenul luwa : etooŋ burok (di luwaay, mba baciiker bati luwa)

burok di luwa : kaŋoolen ekaan waaf wan luwaay erege

2. Wan jootumi emanj

Luwaay uye yati balindab mati ewañey kásuwenak úbaaraw di kakurak sinukas épurenpuren fujuum fanoofan fasofi? bálamuk yo di kapanak kan fujuumaf fujakutumi. Kaanumojaat, kujuumak búrom kúlamukaak, kanokoorutumi di luwaay uye kúpurenipuren. Bare, wasofimi bálamuk di ekaaney kujuumak kajoonaak kariibenumi fatiya ujajak mati bee iñee kúpuroorut di luwaay uye, bee nan sootumi sitiibeni? mba di síbaleni?. Urugaw wati burokab bati luwaay uye ujuumenijuumen di luwa. Bare poop baciikerab babenentomi di luwaay uye nuŋoolene Úrokum di bo taate bee nan koote elaañ kujuker luwaay.

Nan luwaay uye ébalenulimi manesof kujuumak di kariibenak kati yo, siluwaas sagorumi ewañey, di wariiboorumi di yo nen mumelam, kakurak sinukas, kújinaamak, urambaaw, jabuutaj, kapooyak kati úbaarw, éjuwey yati sinukas, eluukiitey, yentaamey, bucinab, pánsininguloori? ban di sijooneeni?.

Luwaay uye panerokeni? nen luwa yati Mofan.

3. KÁANUMAAL KURIMAK KÁLIDAAK UKE

Furim 81 : Uruṅaw wati ekaaney luwaay uye usofisof di balind. Bare poop wayitaw wabenenitomi di luwaay uye uṅareinṅar nanoosan numaje burokum di wo.

Furim 82 : Nanoosan luwaay uye ébalenuli? di esofey kujuumak kariibenuyomi, siluwaas sagorumi ewañey di wariiboorumi di yo nen mumelam, kakurak sinukas, kújinaamak, urambaaw, jabuutaj, kapooyak kati úbaaraw, éjuey yati sinukas, eluukiitey, yentaamey, bucinab búrom pansininguloori? ban di sisofi?, eeno di siliteni? cenceeṅ mo.

